

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA

***Programu Rozwoju pn.:
Strategia Rozwoju Gminy
Tomaszów Mazowiecki
na lata 2015-2020***

opracowana przez:

**PPUH „BaSz” mgr inż. Bartosz Szymusik
26-200 Końskie ul. Polna 72
tel./fax: 41 372 49 75
e-mail: basz@post.pl**

przy współpracy:

Urzędu Gminy w Tomaszowie Mazowieckim

Tomaszów Mazowiecki 2015

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	3
1.1 Podstawa prawna i cel opracowania "Prognozy..."	3
1.2. Zawartość merytoryczna "Prognozy..."	3
1.3. Zawartość Programu rozwoju pn.: „Strategia...”	4
1.4. Cele Programu rozwoju pn.: „Strategia...”	5
2. Analiza stanu środowiska naturalnego gminy Tomaszów Mazowiecki.....	7
2.1. Stan środowiska przyrodniczego gminy	7
3. Problemy ochrony środowiska w gminie Tomaszów Mazowiecki, istotne z punktu wdrażania projektu Programu rozwoju pn.: "Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020"	13
3.1. Degradacja gleb i powierzchni ziemi	13
3.2. Zagrożenia wód powierzchniowych i podziemnych	14
3.3. Powietrze atmosferyczne	15
3.4. Zasoby przyrodnicze.....	16
3.5. Hałas	16
3.6. Pola elektromagnetyczne.....	17
3.7. Gospodarka odpadami	17
4. Główne cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym, krajowym i regionalnym i ich uwzględnienie podczas opracowania Programu rozwoju pn.: „Strategia...”	18
5. Zadania ujęte w projekcie Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020”	19
6. Określenie, analiza i ocena stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem	22
6.1. Matryca wpływów zadań Programu rozwoju pn.: "Strategia..." na poszczególne komponenty środowiska	22
6.2. Przewidywane znaczące oddziaływania zamierzeń Programu rozwoju pn.: „Strategia...” (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne) na środowisko, w tym na obszar Natura 2000.....	26
6.3. Wpływ realizacji zapisów Programu rozwoju pn.: „Strategia...” na poszczególne komponenty środowiska	33
7. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Programu rozwoju	44
8. Propozycje rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań na środowisko w związku z realizacją projektu Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki...”	44
9. Rozwiązania alternatywne, zapobiegające, ograniczające lub kompensujące ewentualne negatywne oddziaływania na środowisko Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020”	46
10. Niedostatki i braki materiałów utrudniające ocenę szkodliwego oddziaływania na środowisko ustaleń projektowanego dokumentu.....	47
11. Oddziaływania transgraniczne związane z realizacją Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki 2014-2022”	47
12. Informacje końcowe	48
12.1. Metody wykorzystane przy opracowaniu „Prognozy...” i analizie Programu rozwoju pn.: „Strategia...”	48
12.2. Metody analizy realizacji skutków Programu rozwoju pn.: „Strategia...”	48
13. Streszczenie w języku niespecjalistycznym	49

1. Wprowadzenie

1.1 Podstawa prawna i cel opracowania "Prognozy..."

Podstawę prawną sporządzenia niniejszej „Prognozy oddziaływania na środowisko” projektu Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020” jest art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 Nr 1235). Artykuł ten zobowiązuje organy administracji opracowujące projekty strategii do przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji tych dokumentów. Związane jest to ze stosowaniem w prawodawstwie polskim postanowień Dyrektywy 2001/42/WE z 27 czerwca 2001 roku w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko.

Zgodnie z zapisami ustawowymi przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty: „strategii rozwoju regionalnego (...) polityki, strategii, plany lub programy dotyczące w szczególności przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, gospodarki przestrzennej, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystania terenu, opracowywane lub przyjmowane przez organy administracji (...) polityk, strategii, planów lub programów, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar natura 2000”.

Nadrzędnym celem „Prognozy...” jest określenie potencjalnych skutków w środowisku, jakie mogą wystąpić po wdrożeniu zapisów Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020”, jak również sformułowanie zaleceń o charakterze przeciwdziałania lub minimalizacji dla wszelkich jego negatywnych oddziaływań. „Prognoza...” winna wspierać proces decyzyjny dla realizacji inwestycji ingerujących w stan środowiska.

Celem przeprowadzenia niniejszej „Prognozy oddziaływania na środowisko...” jest:

- ocena stopnia i sposobu uwzględnienia zagadnień ochrony środowiska w „Strategii Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki...”,
- ocena potencjalnych skutków środowiskowych wdrażania zapisów „Strategii...”,
- przygotowanie ewentualnych wytycznych, które pozwolą na udoskonalenie końcowej wersji „Strategii...”.

1.2. Zawartość merytoryczna "Prognozy..."

Zawartość niniejszej „Prognozy...” wynika z powyżej przedstawionej ustawy dotyczącej udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko.

W sprawie przeprowadzenia procedury środowiskowej do dokumentu Programu rozwoju pn.: „Strategia ...” Gmina Tomaszów Mazowiecki wystąpiła z pismami do:

- Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Łodzi (odpowiedź: znak pisma – WOOS-II.411.143.29.2015.AJ. z dnia 18 lutego 2015r.)
- Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Łodzi (odpowiedź: znak pisma – PWIS.NSOZNS.9022.1.49.2015.AM z dnia 23 lutego 2015 r.).

Instytucje te określiły zakres „Prognozy oddziaływania na środowisko” dla Programu rozwoju pn.: "Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020" oraz wskazały na istotne elementy dokumentu, które należy szczegółowo przeanalizować.

„Prognoza oddziaływania na środowisko” powinna:

1. zawierać informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
2. określać, analizować i oceniać istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
3. określać, analizować i oceniać istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów chronionych,
4. obszary NATURA 2000,
5. inne istniejące i projektowane obszarowe formy ochrony,
6. określać, analizować i oceniać cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym albo krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
7. określać, analizować i oceniać przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe, oraz pozytywne i negatywne, na środowisko, w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta i rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz
8. przedstawiać rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu,
9. przedstawiać rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru, w tym także wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy,
10. zawierać informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
11. zawierać informacje o przewidywanych metodach analizy realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
12. zawierać informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
13. zawierać streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.

1.3. Zawartość Programu rozwoju pn.: „Strategia...”

Projekt Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020” jest dokumentem sporządzonym w celu ożywienia oraz harmonijnego, wielostronnego rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki.

Dokument strategiczny został opracowany w ramach projektu "Partnerstwo na rzecz rozwoju funkcjonalnego "Dolina Rzeki Pilicy" w powiecie tomaszowskim" współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013. Projekt opracował zespół konsultantów Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. (Kraków, ul. Włoczków 22/3).

Projekt Programu rozwoju pn.: "Strategia..." składa się z pięciu części:

- część I "Wprowadzająca": stanowi wprowadzenie do dokumentu, zawiera główne przesłanki procesu opracowania, przebieg prac, wykorzystane metody pracy
- część II "Diagnostyczna" - wyciąg najważniejszych wniosków z przeprowadzonej analizy przestrzennej, gospodarczej i społecznej gminy
- część III "Strategiczna. Misja, cele strategiczne" - rdzeń strategii w postaci misji oraz opisu stanu pożądanego - docelowego (wizji) dla domen
- część IV "Operacyjna. Priorytety i kierunki interwencji" - przedstawia siatkę priorytetów i kierunków interwencji wraz z pakietem proponowanych do realizacji zadań
- część V "Wdrożeniowa. System zarządzania, monitorowania i finansowania strategii" - opis schematu wdrażania, finansowania, ewaluacji i monitorowania strategii.

Projekt "Strategii..." jest zgodny z obligatoryjnymi wymogami Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, odnoszącymi się do programu rozwoju gminy. Strategia zawiera:

- diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do zakresu objętego programowaniem strategicznym;
- cel główny (główna aspiracja wg modelu Ashridge) i cele szczegółowe w nawiązaniu do średniookresowej strategii rozwoju kraju i strategii rozwoju województwa łódzkiego;
- priorytety (cele strategiczne) oraz kierunki interwencji (cele operacyjne) w zakresie terytorialnym, w tym w ujęciu wojewódzkim;
- sposób monitorowania i oceny stopnia osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych;
- źródła finansowania realizacji programu;
- podstawowe założenia systemu realizacji

1.4. Cele Programu rozwoju pn.: „Strategia...”

Projekt Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020” jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania gminą, który określa cel główny i domeny strategiczne rozwoju gminy.

Cel główny:

"Gmina Tomaszów Mazowiecki rozwija się w sposób zrównoważony godząc funkcje **dobrego miejsca do zamieszkania, tradycyjnej działalności rolniczej oraz atrakcyjnego ośrodka turystycznego** (Zalew Sulejowski, Pilica, Wolbórka, lasy) i **gospodarczego** (jako część zagłębia ceramiczno - budowlanego).

Gmina stwarza sprzyjające **warunki dla osiedlania się nowych mieszkańców**, równocześnie poprawiając jakość życia dotychczasowych, poprzez **rozbudowę infrastruktury technicznej** (m.in. sieć wodno-kanalizacyjna, oświetlenie, drogi) i **społecznej** (m.in. przedszkola, place zabaw). Aspiracją gminy jest zapewnienie oferty edukacyjnej, rozrywkowej, rekreacyjnej i kulturalnej na wysokim poziomie, tak by **gmina nie pełniła jedynie roli tzw. „sypialni”, ale była miejscem, w którym realizowana jest większość aktywności mieszkańców, związanych z ich wolnym czasem.**

Gmina we współpracy z partnerami z różnych sektorów konsekwentnie **dąży do przywrócenia pełni funkcji rekreacyjnych i sportowych Zalewu Sulejowskiego** (poprawa

jakości wody) i **rozwoju usług okołoturystycznych** (agroturystyka, przystanie, wypożyczalnie sprzętu, kursy żeglarskie, konferencje – szkolenia itp.)

Gmina **wykorzystuje swoje położenie w układzie głównych dróg krajowych** (S8 Wrocław – Warszawa) do tworzenia przestrzeni dla inwestorów, równocześnie wspierając rozwój mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz gospodarstw rolnych prowadzonych przez mieszkańców."

Przyjęte domeny strategiczne oraz cele szczegółowe i priorytety:

- Domena 1. Dobrze zarządzona i wyposażona w konieczną infrastrukturę gmina.
 - Cel szczegółowy 1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunalnej, drogowej i społecznej w gminie
 - Priorytet 1. Zwiększenie dostępności do infrastruktury komunalnej (zwłaszcza wodociągowo-kanalizacyjnej)
 - Priorytet 2. Bezpieczna komunikacja w gminie
 - Priorytet 3. Atrakcyjne warunki do zamieszkania w gminie Tomaszów Mazowiecki.
- Domena 2. Gmina przyjazna turystom.
 - Cel szczegółowy 2. Rozwój turystyki w oparciu o dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe gminy i przedsiębiorczość mieszkańców.
 - Priorytet 1. Rozwój oferty turystycznej w gminie
 - Wspieranie postaw proturystycznych wśród mieszkańców
- Domena 3. Polityka proinwestycyjna i wspieranie lokalnych przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych.
 - Cel szczegółowy 3. Poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej i wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy.
 - Priorytet 1. Stworzenie warunków do inwestowania w gminie dla nowych inwestorów
 - Priorytet 2. Stworzenie warunków dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i produkcji rolnej
- Domena 4. Przestrzeń do realizacji aspiracji i potrzeb kulturalnych, edukacyjnych, rozwojowych.
 - Cel szczegółowy 4. Wspieranie i tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb kulturalnych i edukacyjnych mieszkańców gminy.
 - Priorytet 1. Rozwój oferty edukacyjno-kulturalnej i oferty czasu wolnego w gminie
 - Priorytet 2. Wzmocnienie integracji społecznej i zaangażowania mieszkańców w procesy decyzyjne gminy

2. Analiza stanu środowiska naturalnego gminy Tomaszów Mazowiecki

2.1. Stan środowiska przyrodniczego gminy

Tomaszów Mazowiecki to gmina wiejska, położona w południowej części powiatu tomaszowskiego, w województwie łódzkim. Gmina graniczy od północy z gminą Lubochnia oraz miastem Tomaszów Mazowiecki, od wschodu z gminą Inowódz, od zachodu z gminami Ujazd oraz Wolbórz, od południowo-wschodu z gminą Sulejów, od południa z gminami Mniszków i Sławno. W sąsiedztwie gminy zlokalizowane są trzy duże ośrodki miejskie i zarazem przemysłowe: Tomaszów Mazowiecki, Opoczno oraz Piotrków Trybunalski.

Gmina ma bardzo dobrą dostępność komunikacyjną - przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 8 relacji Warszawa-Wrocław-Katowice i droga wojewódzka Łódź-Opoczno oraz dwie linie kolejowe relacji Łódź-Radom i Łódź-Skarżysko Kamienna.

Gmina ma charakter rolniczo-przemysłowy, a tereny w rejonie Zalewu Sulejowskiego turystyczno-letniskowy. We wschodniej części gminy obok terenów rolniczych znajdują się obszary eksploatacji złóż naturalnych. Północno-wschodnia część gminy znajduje się w granicach Spalskiego Parku Krajobrazowego, natomiast część południowa w granicach Sulejowskiego Parku Krajobrazowego.

Powierzchnia gminy wynosi 151km² i podzielona jest na 24 sołectwa. Według GUS gminę zamieszkuje 10 651 osób (stan na 31.12.2013) z gęstością zaludnienia wynoszącą 72 osoby/km².

Różnorodność biologiczna, tereny chronione

Wskaźnik lesistości dla gminy Tomaszów Mazowiecki wynosi 43,6%. Wskaźnik lesistości gminy jest dużo wyższy niż wskaźnik dla kraju (29,3%), dla województwa łódzkiego (21,2%) oraz dla powiatu tomaszowskiego (31%). Pod względem lesistości Tomaszów Mazowiecki jest trzecią gminą w powiecie, po gminie Inowódz (58,3%) i Lubochnia (53,5%).

Według danych GUS (Bank Danych Regionalnych) powierzchnia gruntów leśnych na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki wynosi (wg stanu na 31.12.2012r.) 6736,4ha, w tym: lasy ogółem zajmują obszar o powierzchni 6542,6ha. Pod względem własności ponad 93% stanowią lasy państwowe.

Obszary podlegające ochronie:

- Filia Kampinoskiego Parku Narodowego w postaci Ośrodka Hodowli Żubrów im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Smardzewicach
- Sulejowski Park Krajobrazowy
- Spalski Park Krajobrazowy
- Rezerwat przyrody „Jeleń”
- Rezerwat florystyczny „Sługocice”
- Rezerwat leśny „Twarda”
- Obszar Natura 2000 Łąki Ciebłowickie (PLH100035)
- Obszar Natura 2000 Lasy Spalskie (PLH100003)
- Obszar Natura 2000 Lasy Smardzewickie (PLH100024)

Filia Kampinoskiego Parku Narodowego w postaci Ośrodka Hodowli Żubrów im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Smardzewicach - powstała w latach 1934r., pierwsze zwierzęta sprowadzono z Kanady jako dar od Polonii dla Prezydenta Ignacego Mościckiego. Obecnie w Ośrodku, który zajmuje powierzchnię prawie 60ha, znajduje się około 20 żubrów. Ośrodek położony jest w starodrzewiu sosnowo-dębowym, do którego prowadzi ścieżka dydaktyczna z zagrodą pokazową.

Sulejowski Park Krajobrazowy o całkowitej powierzchni 53760ha, w granicach województwa 17030ha. Park utworzony został w 21 lipca 1994r. (Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Piotrkowskiego w sprawie utworzenia Sulejowskiego Parku Krajobrazowego - Dz. Urz. Woj. Piotrkowskiego Nr 22, poz. 136). Podstawa prawna z 3 lipca 2006r. (Rozporządzenie Nr 24/2006 Wojewody Łódzkiego w sprawie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego – Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 248, poz. 1910. Park położony jest na terenie gmin: Ręčno, Aleksandrów, Sulejów, Tomaszów Mazowiecki oraz częściowo w mieście Piotrkowie Tryb. (powiat piotrkowski), Tomaszów Mazowiecki (powiat tomaszowski), Mniszków (powiat opoczyński). Park położony jest nad środkową Pilicą i charakteryzuje go krajobraz doliny Pilicy. Na terenie Parku wraz z otuliną znajduje się 9 rezerwatów przyrody. Przedmiotem ochrony są jodły pospolite, świerki, buki, klony i jawory. Na obszarze Parku występują murawy nawapienne - płaszczycie, torfy i łąki o podłożu piaszczysto – torfowym.

Spalski Park Krajobrazowy powstał w 1995r rozporządzeniem Wojewody Piotrkowskiego Nr 4/95 z dnia 5 października 1995r, opublikowanym w Dzienniku Urzędowym Województwa Piotrkowskiego Nr 15 poz. 113 z 1995r. Park stanowi obszar o dobrze zachowanych cechach krajobrazu naturalnego z bogatym i różnorodnym światem roślinnym i zwierzęcym. Obejmuje on dolinę rzeki Pilicy, wraz z najbardziej cennymi lasami spalskimi. Park i otaczająca go strefa ochronna o łącznej powierzchni 36067ha, zajmuje częściowo tereny gmin: Inowódz, Poświętne, Rzeczyca, Tomaszów Mazowiecki, Lubochnia, Czerniewice, Opoczno i Sławno. W granicach parku przeważają tereny leśne (54,4% pow.), lecz znaczny udział mają użytki rolne (35,6% pow.). Pozostałe 7% powierzchni przypada na tereny zainwestowane i wody. Najcenniejsze pozostałości dawnej Puszczy Pilickiej (kompleksy po obu stornach rzeki w środkowym jej biegu) chronione są siecią rezerwatów.

Rezerwat przyrody „Jeleń” utworzono w 1976r. na obszarze 47ha w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu mieszanego z udziałem lipy drobnolistnej. Drzewostan tworzą około 200-letnie dęby (obwód pnia do 4,00m, wysokość około 30m). Obok nich rosną m.in.: jodły pospolite, świerki, brzozy brodawkowate, graby i olsze czarne. Na kilku polanach przetrwały torfowiska. Spotyka się na nich m.in.: szuwary turzycy sztywnej i turzycy pęcherzykowatej, młakę niskoturzycową oraz wilgotne łąki. Roślinność leśną tworzą: bagienny las olszowy (ols porzeczkowy), las lipowo-grabowo-dębowy (grąd subkontynentalny), sosnowy bór bagienny, sosnowy bór wilgotny oraz wilgotny bór mieszany dębowo-jodłowo-swierkowy. Flora rezerwatu liczy 6 gatunków porostów, 45 gatunków mszaków i 248 gatunków roślin naczyniowych.

Rezerwat florystyczny „Sługocice” o powierzchni 9ha położony w lesie na południe od wsi Ciebłowice, przy drodze z Tomaszowa do Opoczna. Utworzony został w 1984 roku w celu ochrony pątu grądu wilgotnego ze stanowiskiem żywca dziewięciolistnego (występowanie masowe), gatunku górskiego na stanowisku wyspowym poza granicą zasięgu.

Jest to gatunek bardzo rzadki na niżu, którego ojczyzną są górskie lasy bukowe. Jest tu bogato wykształcone, wielogatunkowe, runo z roślinami objętymi ochroną bądź występującymi rzadko. Najwyższe piętro drzew stanowią sosny zwyczajne, dęby szypułkowe i olsze czarne oraz graby, świerki pospolite, brzozy brodawkowate i jodły pospolite.

Rezerwat leśny „Twarda” o powierzchni 22,79ha utworzony w 1976r. w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu wielogatunkowych drzewostanów ze znacznym udziałem jodły na północnej granicy zasięgu jodły w Puszczy Pilickiej. Roślinność rezerwatu tworzą: las lipowo-grabowo-dębowy (grąd subkontynentalny) oraz sosnowo-dębowy bór mieszany z jodłą. Najstarsze jodły mają około 180 lat. Florę tworzy około 160 gatunków roślin naczyniowych.

Użytki ekologiczne w gminie występują:

- w postaci bagien: w miejscowości Twarda (4 szt.) i Sługocice (9 szt.)
- zbiornika wodnego o powierzchni 0,15ha w miejscowości Twarda.

Pomniki przyrody znajdujące się na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki utworzone zostały Zarządzeniem Nr 45/87 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 15 grudnia 1987r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Piotrkowskiego Nr 17, poz. 177), Rozporządzeniem Nr 4/96 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 4 listopada 1996r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Piotrkowskiego Nr 21, poz. 75) oraz Rozporządzeniem Nr 5/98 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 3 lipca 1998r. w sprawie zmiany rozporządzenia dotyczącego uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Piotrkowskiego Nr 12, poz. 134). Według danych Urzędu Gminy w Tomaszowie Mazowieckim na terenie gminy znajdują się 4 pomniki przyrody.

Obszar Natura 2000 Łąki Ciebłowickie (PLH100035) - specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa). Obszar o powierzchni 475,3ha zlokalizowany jest w dolinie Pilicy. Cechuje się on charakterystyczną strukturą zbiorowisk roślinnych związanych z doliną rzeki, która w tym miejscu swobodnie meandruje i regularnie wylewa. Obszar jest miejscem występowania 8 cennych siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, w tym starorzeczy i eutroficznych zbiorników wodnych, wydm śródlądowych, ziołorośli i świeżych łąk użytkowanych ekstensywnie. Naturalny krajobraz dolinny stanowi przykład charakterystycznej struktury zbiorowisk roślinnych związanych z doliną rzeki. Tereny zasilane przez wylewy Pilicy są miejscem występowania takich „wodnych” gatunków jak traszka grzebieniasta, kumak nizinny, wydra oraz bóbr europejski.

Obszar Natura 2000 Lasy Spalskie (PLH100003) - specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa). Kompleks o powierzchni 2016,4ha jest częścią Puszczy Pilickiej i obejmuje południową część Spalskiego Parku Krajobrazowego. Osią ostoi jest odcinek doliny Pilicy od Spały do Teofilowa oraz dolina rzeki Gać, lewobrzeżnego dopływu Pilicy. Na wysoczyźnie spotyka się siedliska ubogich grądów, dąbrów świetlistych i borów sosnowych, w większości porośnięte drzewostanami sosnowymi. W dolinach rozwijają się łągi jesionowo-olszowe i zarośla wierzb wąskolistnych. Ponad połowę obszaru zajmują bardzo cenne siedliska z załącznika I dyrektywy, m.in. grąd środkowoeuropejski, dąbrowa świetlista oraz dobrze zachowane lasy łęgowe. Można tu spotkać 250 letnie dęby i 200-letnie sosny. Wiele starych drzew zachowało się w rezerwach Konewka i Spała. Cechuje go także bogactwo

gatunków zwierząt, np. priorytetowy gatunek z II załącznika dyrektywy siedliskowej, Pachnica Dębowa – chrząszcz będący reliktem lasów pierwotnych pokrywających niegdyś Europę, wymagający starych dziuplastych drzew. Schron kolejowy w Konewce jest jednym z największych zimowisk nietoperzy w Polsce.

Obszar Natura 2000 Lasy Smardzewickie (PLH100024) - specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) o powierzchni 286,5ha. Obszar obejmuje fragment Puszczy Pilickiej w otoczeniu Ośrodka Hodowli Żubrów w Smardzewicach. Występują tu grądy wysokie i wilgotne, olsy i bory mieszane, płat łągu wiązowo-jesionowego oraz śródleśne polany z podmokłymi łąkami. Obszar ma istotne znaczenie dla zachowania ekosystemów leśnych, związanych z występowaniem jodły pospolitej na granicy jej geograficznego zasięgu. Charakter szaty roślinnej jest zbliżony do wyżynnego, występują tu m.in.: starzec kędzierzawy, żywiec dziewięciolistny, trzcinnik owłosiony, trybula lśniąca. Lasy Smardzewickie znajdują się w obszarze wychodni warstw wodonośnych zasilających Niebieskie Źródła, które to stanowią ważny obiekt Natura 2000.

Ukształtowanie powierzchni

Obszar gminy Tomaszów Mazowiecki położony jest w zasięgu Wzgórz Opoczyńskich (wschodnia część gminy) i Równiny Piotrkowskiej (część zachodnia). Część wschodnia terenu gminy ma urozmaicony krajobraz. Od Tomaszowa w kierunku Sławna ciągnie się próg strukturalny, wznoszący się do wysokości 275m zbudowany z piasków kredowych, którego stoki przykryte są utworami czwartorzędowymi niwelującymi wyrazistość formy.

Na obszarze gminy najbardziej wysuniętym na wschód występują pagórki moren czołowych. Pozostała część Wzgórz Opoczyńskich ma charakter równinny, zbudowany z utworów wodnolodowcowych i morenowych. Część zachodnia leżąca w zasięgu Równiny Piotrkowskiej ma charakter płaskiej wysoczyzny o wysokości 155-190m n.p.m. nachylonej w kierunku doliny rzeki Pilicy, urozmaicony wydmami i dolinami jej dopływów.

Pod względem geologicznym teren gminy leży w obrębie kredowej niecki łódzkiej, a dokładnie niecki tomaszowskiej. Utwory kredy górnej i dolnej budujące nieckę występują we wschodniej i centralnej części gminy. Pod utworami czwartorzędowymi występują osady jury i kresy. Iłowce i mułowce z sydereitami oraz piaski i piaskowce drobnoziarniste z wkładkami wapieni dolomitycznych lub ciemnoszarych mułowców to wykształcone utwory jury środkowej.

Gleba

Gleby na obszarze gminy Tomaszów Mazowiecki wykształciły się na utworach plejstocénskich i holocénskich tzn. na glinach, piaskach i mułach. Największą przydatność rolniczą mają nielicznie występujące czarne ziemie oraz gleby brunatne wytworzone na glinach i piaskach, charakteryzujące się dobrymi właściwościami chemicznymi i fizycznymi należące do gleb III klasy bonitacyjnej. Dużą przydatnością charakteryzują się gleby bielcowe wytworzone z różnych piasków, glin i utworów pyłowych należące do IV klasy bonitacyjnej, charakteryzujące się dość niskim procentowym rzędem 0,5-1% udziałem próchnicy w poziomie orno-próchnicznym. Gleby bielcowe i pseudobielcowe wytworzone z luźnych piasków i żwirów występujące na znacznym obszarze gminy zaliczane są do V i VI klasy bonitacyjnej wymagające poprawy struktury warunków wodnych. Gleby najlepszych klas bonitacyjnych znajdują się w rejonie wsi: Komorów, Chorzęcin i Wiaderno. Gleby klas III-IV (pochodzenia

organicznego) występują w kompleksach w północno-zachodniej części gminy oraz wyspowo w części wschodniej.

Wody powierzchniowe i podziemne

Powierzchnia gminy Tomaszów Mazowiecki położona jest w dorzeczu środkowej Pilicy, przyjmującej dopływy Wolbórki i Moszczanki oraz Czarnej i Piasecznicy z licznymi bezimiennymi strumieniami. Na terenie gminy Pilica przepływa przez miejscowości: Tresta, Karolinów, Smardzewice i Ciebłowice Małe, natomiast rzeka Wolbórka płynie przez sołectwa Chorzęcin, Godaszewice, Kolonia Zawada, Zawada i Niebrów. Na terenie gminy Czarna płynie przez sołectwo Łazisko w kierunku południowej części sołectwa Komorów, a Piasecznica płynie przez sołectwa Zaborów i Komorów. Sieć rzeczna skoncentrowana jest po stronie wschodniej gminy Tomaszów Mazowiecki.

W południowej części gminy znajduje się Zbiornik Sulejowski o charakterze nizinnego zbiornika retencyjnego. Zalew Sulejowski - powstał w latach 1969-1974 w wyniku spiętrzenia Pilicy. Położony jest na terenie czterech gmin: Mniszków, Sulejów, Tomaszów Mazowiecki i Wolbórz, a także w granicach Sulejowskiego Parku Krajobrazowego. Rzeka przegrodzona została pod Smardzowicami tamą (długość tamy: 1200 m, wysokość: 16m, szerokość na koronie: 10 m). Zbiornik oddano do użytku w 1973 r. Powierzchnia zbiornika wynosi 23,8 km², jego długość 23,5 km, maksymalna głębokość to 15 m, a średnia 3,3 m. Linia brzegowa zbiornika wynosi 58 km. W miejscowości Smardzewice wybudowana została zapora na rzece Pilicy, we wnętrzu której powstała elektrownia wodna o mocy 3,6MW.

Teren gminy Tomaszów Mazowiecki należy do regionu hydrogeologicznego: region wodny środkowej Wisły: subregion wyżynny, część centralna oraz subregion nizinny. Na terenie powiatu tomaszowskiego, tak jak na terenie całego województwa łódzkiego wyróżnia się kilka głównych poziomów wodonośnych, w tym czwartorzędowy, kredowy i jurajski.

Klimat

Według podziału Polski na dzielnice rolniczo-klimatyczne gmina Tomaszów Mazowiecki położona jest w centrum przejściowego i zmiennego klimatu, który charakteryzuje się dużą zmiennością pogody oraz zróżnicowanymi warunkami meteorologicznymi w poszczególnych latach. Zaznaczają się tu wpływy zarówno mas powietrza polarno-kontynentalnego jak i polarno-morskiego. Obszar gminy położony jest w częstochowsko-kieleckiej dzielnicy klimatycznej, która charakteryzuje się:

- średnią temperaturą stycznia 2,5°C,
- średnią temperaturą lipca 18,8°C,
- średnioroczną temperaturą 7,7°C,
- średnią roczną sumą opadów 800 mm,
- długością okresu wegetacyjnego tj. okresu z temperaturą powyżej 50C trwa 200-210 dni,
- średnią prędkością wiatru – 2,5m/s, z dominacją wiatrów z kierunku zachodniego.

Surowce mineralne

Na terenie gminy znajdują się następujące udokumentowane złoża:

- kruszywo naturalne piaszczysto-żwirowe grube - obejmujące żwiry i pospółki oraz kruszywa drobne – piaski; wykorzystywane są przede wszystkim w budownictwie m.in. jako materiał wypełniający do betonów oraz w drogownictwie jako materiał konstrukcyjny nasypów drogowych i składnik nawierzchni,
- piaski formierskie w postaci piasków kwarcowych czystych oraz piasków o lepszemu naturalnym są podstawowym surowcem do sporządzania mas formierskich i rdzeniowych służących do wykonywania odlewów stalowych, żeliwnych oraz odlewów ze stopów metali,
- piaski szklarskie – surowce szklarskie - stanowi kilkadziesiąt procent surowca w masie szklanej; pozyskuje się je ze złóż piasków i słabo zwięzłych piaskowców kwarcowych, posiadających odpowiednie uziarnienie i znikomą zawartość tlenków barwiących,
- surowce ilaste ceramiki budowlanej - podstawowymi surowcami do produkcji wyrobów ceramiki budowlanej są różnorodne skały ilaste: gliny, ility, mułki, lessy, iłolupki itp., które zarobione wodą tworzą plastyczną masę - poddającą się formowaniu oraz piaski zwane schudzającymi, które dodaje się w razie potrzeby, w celu polepszenia właściwości masy ceramicznej.

Wykaz złóż na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki (www.pig.gov.pl/surowce_mineralne)

Nazwa złoża	Surowce mineralne	Stan złoża
Ludwików	kruszywo naturalne, piaski formierskie	eksploatowane
Biała Góra I - Wschód	piaski formierskie, piaski szklarskie	eksploatowane
Biała Góra II – Wschód	piaski formierskie, piaski szklarskie	eksploatowane
Biała Góra III – Wesoła	piaski formierskie, piaski szklarskie	eksploatowane okresowo
Kolonia Zawada	surowce ilaste ceramiki budowlanej	zaniechane
Wąwał	surowce ilaste ceramiki budowlanej	zaniechane
Wąwał I	surowce ilaste ceramiki budowlanej	zaniechane
Wiaderno	surowce ilaste ceramiki budowlanej	zaniechane

Największe złoża piasków kwarcowych w Europie, stanowiące około 80% krajowych zasobów piasków szklarskich i formierskich, eksploatują Tomaszowskie Kopalnie Surowców Mineralnych „Biała Góra”, będące jednocześnie wiodącym producentem kaolinu. Zasoby piaskowców kwarcowych w rejonie Białej Góry zalegają w asymetrycznej synklinie Niecki Tomaszowskiej.

Gospodarka odpadami

Nowy system odbioru odpadów został wprowadzony na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki w wymaganym terminie 1 lipca 2013 roku, wiązał się z wprowadzeniem opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Wg systemu odbiera się od właścicieli nieruchomości każdą wytworzoną przez nich ilość odpadów komunalnych zmieszanych oraz zbieranych sposobem selektywny, tj. papier, makulatura, szkło, tworzywa sztuczne i metale oraz odpady biodegradowalne w pojemnikach i worki do gromadzenia odpadów komunalnych. Czterooosobowa rodzina wyposażona jest w pojemnik o pojemności 120 litrów, 5-osobowa w pojemnik 240 litrów, natomiast w zabudowie wielorodzinnej są pojemniki o pojemności 1 100 litrów. Odpady komunalne zmieszane odbierane są co dwa tygodnie. Odpady

komunalne zbierane selektywnie tj. papier i tektura, odpady opakowaniowe ze szkła, tworzywa sztuczne i metale, opakowania wielomateriałowe 1 raz w miesiącu. Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte opony, odpady wielkogabarytowe zbierane są w systemie akcyjnym. Zużyte baterie, akumulatory, świetlówki, chemikalia mogą być oddawane w punkcie selektywnej zbiórki odpadów (PSZON), natomiast przeterminowane leki w aptecę.

Obecnie odbiorem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych pochodzących do właścicieli nieruchomości zamieszkałych na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki zajmuje się firma A.S.A. Eko Polska Sp. z o.o. – Lider konsorcjum, ul. Lecha 10, 41-800 Zabrze; Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. – członek konsorcjum, ul. Lecha 10, 41-800 Zabrze.

Na granicy gminy Lubochnia i Miasta Tomaszów Mazowiecki (miejscowość Lubochnia Górki) funkcjonuje Gminny Punkt Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK), który przyjmuje w określone dni wyłącznie selektywnie zebrane odpady komunalne, także niebezpieczne.

Na obszarze gminy nie ma zlokalizowanych czynnych składowisk odpadów niebezpiecznych, mogilnika jak również nie są zlokalizowane składowiska odpadów przemysłowych. W gminie obowiązuje „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Tomaszów Mazowiecki”. W latach 2010-2013 z terenu gminy usunięto łącznie 178,33Mg wyrobów azbestowych. Wszystkie odpady zawierające azbest powinny zostać usunięte do roku 2032.

Odbiorem odpadów od poszczególnych wytwórców odpadów przemysłowych zajmują się wyspecjalizowane firmy na podstawie indywidualnych umów.

3. Problemy ochrony środowiska w gminie Tomaszów Mazowiecki, istotne z punktu wdrażania projektu Programu rozwoju pn.: "Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020"

3.1. Degradacja gleb i powierzchni ziemi

W latach 2005-2008 Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Łodzi przebadła na terenie województwa łódzkiego 10% ogólnego arealu gleb rolnych. W ich wyniku wykazano utrzymanie się niekorzystnej tendencji w zakresie stopnia zakwaszenia gleb. Na terenie powiatu tomaszowskiego, spośród przebadanych gleb, 35% charakteryzuje się odczynem bardzo kwaśnym, 30% kwaśnym, natomiast jedynie 21% to gleby lekko kwaśne, 3% obojętne oraz 1% zasadowe. Gleby o bardzo niskiej zawartości fosforu stanowią w powiecie 13%, a o niskiej zawartości 41%. Gleb o średniej zasobności w fosfor jest 24%, gleb o wysokiej i bardzo wysokiej zawartości fosforu jest około 22%.

Główne zagrożenia i problemy:

- naturalne zagrożenie gleb procesami erozyjnymi,
- zakwaszenie gleb obniżające ich przydatność rolniczą,
- degradacja powierzchni ziemi spowodowana rozbudową infrastruktury technicznej zaopatrzenia w energię, wodę i gaz a także rozbudową sieci drogowej,
- lokalne zanieczyszczenie gleb metalami ciężkimi głównie w sąsiedztwie szlaków komunikacyjnych,
- eksploatacja surowców, ingerencja w środowisko naturalne powodująca jego zanieczyszczenie lub zubożenie jego walorów.

3.2. Zagrożenia wód powierzchniowych i podziemnych

Głównym źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych są nie oczyszczone ścieki komunalne, spływy powierzchniowe z terenów rolniczych, komunikacyjnych, dopływ zanieczyszczonych wód powierzchniowych spoza terenu gminy.

Na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki punkty kontrolne regionalnego monitoringu wód powierzchniowych zlokalizowane są w Godaszewicach (rz. Moszczanka) i Smardzewicach (rz. Pilica). Dla pozostałych rzek z terenu gminy (Wolbórki, Czarnej, Piasecznicy) przedstawiono wyniki z najbliższych położonych punktów kontrolno pomiarowych regionalnego monitoringu WIOŚ w Łodzi. W badanych punktach w/w rzek stan oraz potencjał ekologiczny oceniono na słaby (Pilica od Zbiornika Sulejowskiego do Wolbórki, Wolbórka od Dopływu spod Będzelina do ujścia oraz Czarna) oraz zły (Moszczanka). Natomiast stan fizykochemiczny określono poniżej stanu dobrego, ze względu na przekroczenia stężeń średniorocznych (Moszczanka oraz Czarna) i dobry (Pilica od Zbiornika Sulejowskiego do Wolbórki, Wolbórka od Dopływu spod Będzelina do ujścia).

W celu ochrony wód sporządzono w „Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły” (PGW). Dokument wyznacza cele środowiskowe dla jednolitych części wód i obszarów chronionych (ustala wartości graniczne wybranych wskaźników jakości wód dla poszczególnych JCWP, JCWPd i obszarów chronionych). Cele środowiskowe powinny zostać osiągnięte do 2015r. Dyrektywa przewiduje jednak odstępstwa od założonych celów środowiskowych, jeżeli ich osiągnięcie dla danej części wód w ustalonym terminie nie będzie możliwe z określonych przyczyn. Dopuszcza się również realizację inwestycji mających wpływ na stan wód, powodujących zmiany w charakterystykach fizycznych jednolitych części wód, jeżeli cele którym służą, stanowią nadrzędny interes społeczny i/lub korzyści dla środowiska naturalnego i społeczeństwa.

W 2013 roku w ramach monitoringu regionalnego zwykłych wód podziemnych na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki badaniami zostały objęte 2 studnie wiercone w miejscowości Wąwał oraz Smardzewice (użytkownik: Gminny Zakład Komunalny w Tomaszowie Mazowieckim) w których stwierdzono dobrą jakość wód.

Najbardziej narażone na zanieczyszczenia są wody gruntowe występujące płytko i bez izolacji. Na jakość tych wód znaczący wpływ ma sposób zagospodarowania terenu w rejonie studni. Stwierdzane w wodzie zanieczyszczenia najczęściej mają charakter punktowy i są pochodzenia antropogenicznego.

Główne zagrożenia i problemy:

- nieszczelne szamba,
- odprowadzanie ścieków do rowów przydrożnych, cieków wodnych, na pola itp.
- stosowanie nawozów chemicznych na terenach dolinnych w miejscach gdzie wody gruntowe zalegają płytko pod powierzchnią terenu oraz gruntach o większych spadkach w kierunku cieków wodnych.

3.3. Powietrze atmosferyczne

Gmina Tomaszów Mazowiecki objęta jest łódzką strefą badań. W latach 2011-2013 uzyskano klasę C w zakresie przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu PM_{2,5}. Cały obszar województwa w latach 2010-2013 uzyskał klasę D2 z powodu przekroczenia poziomu celu długoterminowego ozonu.

Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej w 2012 r., dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (z uwzględnieniem krajowych norm dla uzdrowisk) (WIOŚ, Łódź 2012)

Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy												
SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	As	Cd	Ni	BaP	PM2,5	O ₃ *	O ₃ **
A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	C	A	D2

* według poziomu docelowego, ** według poziomu celu długoterminowego

Klasyfikacja strefy łódzkiej według parametrów, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony roślin (WIOŚ, Łódź 2012)

Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy			
SO ₂	NO _x	O ₃ (według poziomu docelowego)	O ₃ (według poziomu długoterminowego)
A	A	A	D2

Oprócz źródeł lokalnych znaczący wpływ na jakość powietrza atmosferycznego w gminie mają także ponadregionalne zanieczyszczenia gazowe i pyłowe pochodzące z dużych ośrodków przemysłowych (głównie z aglomeracji łódzkiej i warszawskiej).

W roku 2012 powstał projekt „Programu ochrony powietrza i plan działań krótkoterminowych dla strefy w województwie łódzkim. Program ustala podstawowe kierunki i zakres działań niezbędnych do przywrócenia standardu jakości powietrza w zakresie pyłu zawieszonego PM₁₀ i poziomu docelowego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM₁₀ w zakresie: ograniczenia emisji powierzchniowej pochodzącej z sektora komunalno-bytowego, ograniczenia emisji powierzchniowej pochodzącej z działalności gospodarczej, ograniczenia emisji liniowej (komunikacyjnej), edukacji ekologicznej i reklamy, planowania przestrzennego, identyfikacji źródeł emisji pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz rozwoju narzędzi do zintegrowanego zarządzania jakością powietrza, finansowania realizacji programów ochrony powietrza i planów działań krótkoterminowych. Dla terenu gminy Tomaszów Mazowiecki nie przewidziano konieczności sporządzania planu działań naprawczych.

Dążąc do ograniczenia emisji zanieczyszczeń gmina oraz poszczególne podmioty organizacyjne podejmują różnego rodzaju działania. Stosowane metody to: budowa i eksploatacja urządzeń ochrony powietrza, stosowanie paliw o większej wartości opałowej i niższej zawartości siarki oraz popiołu, modernizacje kotłowni polegające na zastąpieniu źródeł opalanych węglem na źródła opalane olejem czy gazem płynnym.

Główne zagrożenia i problemy:

- zanieczyszczenia komunikacyjne: droga krajowa nr S8 relacji Warszawa-Wrocław, droga wojewódzka 713 Łódź - Opoczno, drogi powiatowe i gminne
- zanieczyszczenia przemysłowe,

- emisja niezorganizowana: oczyszczalnie ścieków, obiekty infrastruktury społecznej, stacje obsługi samochodów i stacje paliw płynnych, składowiska materiałów opałowych, budowlanych, inne,.
- niewystarczający rozwój sieci gazowej.

3.4. Zasoby przyrodnicze

Działania w zakresie ochrony przyrody powinny obejmować ochronę prawnie chronionych form przyrody, lasów (przeciwdziałanie powstawaniu dzikich wysypisk, wypalaniu traw), jak również możliwość wykorzystania tych terenów dla rozwoju turystyki.

Zagrożenia dla terenów pod ochroną:

- zmiany stosunków wodnych: przeprowadzone melioracje i brak obsługi urządzeń na rowach melioracyjnych wpłynęły na obniżenie poziomu wód gruntowych i przesuszenie wielu miejsc,
- intensywna gospodarka leśna (wycinka),
- zmiana sposobu gospodarowania na łąkach i odejście od ich wykaszania i wypasania, co powoduje ich zakrzaczenie,
- nielegalne wysypiska śmieci,
- wypalanie łąk,
- zagrożenia komunikacyjne występujące wzdłuż drogowych i kolejowych szlaków komunikacyjnych,
- zagrożenia związane z pracami dotyczącymi odwodnienia dróg i nasypów kolejowych lub budową urządzeń infrastruktury drogowej.

Dla lasów ogólnymi zagrożeniami są: pożary, kradzieże drewna, zaśmiecanie ich w pobliżu terenów mieszkaniowych, rekreacyjnych i dróg.

Powodzie i podtopienia zagrażają terenom położonym w dolinie rzek - rzeki nie są obwałowane przeciwpowodziowo, silnie meandrują i tworzą rozlewiska. Potencjalna groźba powodzi może nastąpić w wyniku gwałtownego wezbrania wody lub intensywnych opadów atmosferycznych.

3.5. Hałas

Najbardziej uciążliwym źródłem hałasu na obszarze gminy Tomaszów Mazowiecki jest komunikacja oraz działalność przemysłowa. Szacuje się, że z uwagi na zwiększającą się liczbę pojazdów mechanicznych natężenie hałasu będzie stopniowo wzrastać. Ponadto hałas drogowy jest trudny do eliminowania, ze względu na fakt przebiegania tras przez tereny zurbanizowane.

Pomiary hałasu komunikacyjnego na terenie województwa łódzkiego przeprowadzane były w roku 2009, w 10 punktach zlokalizowanych na terenie 3 obszarów: Brzeziny, Stryków i Żelów. Gmina Tomaszów Mazowiecki nie została nimi objęta. W każdym punkcie pomiarowym w badanych odcinkach wystąpiły przekroczenia poziomów dopuszczalnych. W zależności od znacznie drogi przekroczenia wynoszą:

- 4,5 – 13,3 dB dla pory dziennej
- 4,4 – 20,5 dB dla pory nocnej.

Można przyjąć, że na drogach o podobnym natężeniu ruchu, jak odcinki badane, w gminie także okresowo występują przekroczenia norm hałasu.

Badań hałasu przemysłowego na terenie gminy w ostatnich latach nie prowadzono. Zakłady i obiekty usługowe coraz częściej stosują zabezpieczenia przeciw emisji ponadnormatywnego hałasu.

Główne zagrożenia i problemy:

- niekorzystne zjawisko rozszerzania się obszarów zagrożonych hałasem samochodowym,
- brak inwentaryzacji obszarów, na których występują przekroczenia wartości normatywnych hałasu w środowisku, a w szczególności obszarów, na których przekroczone są wartości progowe hałasu w środowisku.

3.6. Pola elektromagnetyczne

W 2013r. WIOŚ w Łodzi przeprowadził pomiary natężenia promieniowania elektromagnetycznego na terenie powiatu tomaszowskiego w miejscowościach Przesiadłów i Janków (poza terenem gminy Tomaszów Mazowiecki). Po przeprowadzeniu serii pomiarów nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych wartości natężenia PEM - określonych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. nr 192, poz. 1883) -w żadnym z punktów.

W stosunku do przesyłowych linii elektroenergetycznych oraz obiektów z nimi związanych przyjmuje się:

- szkodliwy wpływ linii energetycznych o napięciu 110, 220 i 400 kV obejmuje strefę o szerokości od 12 do 25 m od osi linii w obie strony
 - uciążliwość stacji transformatorowych zamyka się w granicach obiektu.
- Uciążliwość masztów telefonii komórkowej mieści się w ich strefach ochronnych.

Główne zagrożenia i problemy:

- lokalizacja źródeł promieniowania w pobliżu miejsc zamieszkania.

3.7. Gospodarka odpadami

Gmina Tomaszów Mazowiecki, według „Planu gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego” należy do Regionu 3, w związku z czym odpady, wytworzone na jej terenie, mogą być przewożone do regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK) w: Pukininie, Płoszowie i Lubochni Górki.

Zorganizowany system gospodarki odpadami w gminie zapewnia odbiór odpadów komunalnych zmieszanych i zbieranych selektywnie, odpadów niebezpiecznych (w tym azbestu).

Odpady komunalne zebrane z terenu gminy Tomaszów Mazowiecki w latach 2010-2013 (dane Urząd Gminy Tomaszów Mazowiecki)

Rodzaj	Jednostka	2010	2011	2012	2013
Ilość odpadów komunalnych zebranych ogółem	Mg	5 053,43	3 640,34	2 356,32	1 291,28
Ilość odpadów komunalnych zebranych selektywnie	Mg	74,3	158,8	143	128,53
Liczba gospodarstw objętych selektywną zbiórką odpadów (liczba podpisanych umów)	szt.	3 039	2 167	2 137	2 641

Odbiorem odpadów gospodarczych od poszczególnych wytwórców z terenu gminy zajmują się specjalistyczne firmy, posiadające odpowiednie zezwolenia w tym zakresie. Odpady wywożone są poza teren gminny do unieszkodliwiania (odpady niebezpieczne) lub wykorzystania gospodarczego, np. osad ściekowych.

Główne zagrożenia i problemy:

- świadomość ekologiczna mieszkańców.

4. Główne cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym, krajowym i regionalnym i ich uwzględnienie podczas opracowania Programu rozwoju pn.: „Strategia...”

Polityka ochrony środowiska jest jedną z najważniejszych polityk Unii Europejskiej, ponieważ obejmuje swym zakresem wszystkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego oraz przewiduje realizację działań o efektach długofalowych (charakter horyzontalny). Dlatego też polityka wspólnotowa musi znajdować odzwierciedlenie w strategiach niższego rzędu.

Główne i uzupełniające się nawzajem dokumenty polityki krajowej w zakresie ochrony środowiska to: Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016, Narodowa Strategia Ochrony Środowiska na lata 2007-2015, Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014.

Polityka Ekologiczna Państwa zakłada, że zasadą stanowiącą nadrzędne kryterium rozwiązań strategicznych powinna być zasada zrównoważonego rozwoju, którą należy stosować wraz z zasadami pomocniczymi i konkretyzującymi. Celem polityki ekologicznej państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju (mieszkańców, zasobów przyrodniczych i infrastruktury społecznej) i tworzenie podstaw do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. Realizacja tego celu osiągnięta będzie poprzez niezbędne działania organizacyjne, inwestycyjne, tworzenie regulacji dotyczących zakresu korzystania ze środowiska i reglamentowania poziomu tego wykorzystania w najważniejszych obszarach ochrony środowiska.

„Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego” ustala jako podstawowy cel w tej sferze polityki: Wysoką jakość środowiska przyrodniczego, któremu towarzyszą strategiczne kierunki działań: Ochrona i kształtowanie powiązań przyrodniczo-krajobrazowych oraz Przeciwdziałanie i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych i antropogenicznych.

W „Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego” jednym z celów jest ochrona i poprawa stanu środowiska, w tym: ochrona i wzrost różnorodności biologicznej, zwiększenie i wzbogacenie zasobów leśnych, ochrona powierzchni ziemi i gleb, zwieszenie zasobów wodnych i poprawa ich jakości, racjonalizacja gospodarki odpadami, poprawa klimatu akustycznego, poprawa jakości powietrza, ograniczenia zagrożeń promieniowaniem elektromagnetycznym.

"Program Ochrony Środowiska dla Województwa Łódzkiego" przyjmuje za cel główny: „Ochronę i poprawę stanu środowiska” oraz priorytety:

- Ochrona zasobów wód podziemnych i powierzchniowych wraz z poprawą ich jakości oraz ochrona przed powodzią,
- Ochrona powierzchni ziemi i gleb przed degradacją,
- Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz wzrost lesistości,
- Ograniczenie ilości wytwarzanych opadów oraz stworzenie zintegrowanego systemu ich odzysku i unieszkodliwiania,
- Poprawa jakości powietrza atmosferycznego,
- Redukcja emisji ponadnormatywnego hałasu,
- Ograniczenie możliwości wystąpienia poważnych awarii,
- Utrzymanie obowiązujących standardów w zakresie promieniowania elektromagnetycznego,

- Racjonalizacja wykorzystania materiałów i surowców,
- Kształtowanie postaw ekologicznych.

Wśród kryteriów, branych pod uwagę przy formułowaniu domen i priorytetów dla gminy Tomaszów Mazowiecki były wymogi wynikające z ustawy „Prawo ochrony środowiska”, ustawy o odpadach i ustawy „Prawo Wodne” oraz innych ustaw komplementarnych, a także zgodność z opisanymi powyżej programami wyższego szczebla. Należy zatem przyjąć, że cele ochrony środowiska w gminie Tomaszów Mazowiecki oraz zasady realizacji tych celów są w najwyższym stopniu zbieżne z odpowiadającymi im celami oraz zasadami polityki ekologicznej ustanowionymi na poziomie międzynarodowym i krajowym.

5. Zadania ujęte w projekcie Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020”

Zadania w ramach "Strategii..." przewidziane do realizacji na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki w latach 2015-2020:

Nazwa zadania	Termin realizacji	Zakres zadania
Domena 1. Dobrze zarządzana i wyposażona w konieczną infrastrukturę gmina		
Priorytet 1. Zwiększenie dostępności do infrastruktury komunalnej (zwłaszcza wodociągowo-kanalizacyjnej)		
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Aglomeracji Zawada	2014-2018	budowa kanalizacji w miejscowościach: Niebrów, Łazisko, Łagiewniki, Kolonia Zawada, Jadwigów
Rozbudowa stacji wodociągowej w Smardzewicach	2015-2018	rozbudowa ujęcia w Smardzewicach, likwidacja ujęć w Twardej i Wąwale
Rozbudowa sieci wodociągowej (budowa łączników) na terenie gminy	2015-2020	budowa łączników sieci wodociągowej w miejscowościach: Wąwał, Smardzewice, Twarda, Komorów, Zaborów, Łazisko, Niebrów oraz budowa wodociągu do osiedla „Biała Góra” i na obszarach rozwijającego się budownictwa mieszkaniowego
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Aglomeracji Tomaszów Mazowiecki	2014-2020	budowa kanalizacji w miejscowościach obsługiwanych przez Miejską Oczyszczalnię Ścieków: Tresta, Twarda, Smardzewice, Wąwał, Swolszewice Małe, Wiaderno, Karolinów, Komorów, Zaborów I, Zaborów II
Kampania społeczna promująca przyłączanie nieruchomości do kanalizacji	2015-2020	zadanie organizacyjne
System wsparcia dla mieszkańców zainteresowanych przyłączeniem nieruchomości do kanalizacji	2015-2020	zadanie organizacyjne
Priorytet 2. Bezpieczna komunikacja w gminie		
Budowa nowych ścieżek rowerowych	2015-2020	budowa ścieżek w miejscowościach: Smardzewice, Tresta, Twarda, Karolinów, obszar funkcjonalny Doliny Rzeki Pilicy
Budowa oświetlenia ulicznego	2015-2020	budowa oświetlenia w miejscowościach: Twarda, Karolinów, Smardzewice, Wąwał i na obszarach rozwijającego się budownictwa mieszkaniowego
Budowa i remonty ciągów pieszych – chodników lub bezpiecznych poboczy	2015-2020	budowy i remonty ciągów pieszych w gminie
Rozbudowa dróg na terenie gminy	2015-2020	budowa dróg w miejscowościach: Tresta, Swolszewice Małe, Smardzewice,

Prognoza oddziaływania na środowisko dla Programu rozwoju pn.:
"Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020"

		Cieślówce Duże
Przebudowa istniejących dróg na terenie gminy	2015-2020	przebudowa dróg w miejscowościach: Niebrów, Smardzewice, Kwiatków, Chorzęcin, Cekanów, Wąwał
Sukcesywna rozbudowa i przebudowa dróg gminnych i wewnętrznych, które zostały uprzednio wyposażone w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną	2015-2020	zadanie dodatkowe bez uszczegółowionego zakresu
Inwentaryzacja dróg gminnych i wewnętrznych pod kątem parametrów technicznych oraz obciążenia ruchem pojazdów (szczególnie na terenach, gdzie powstają nowe osiedla mieszkaniowe – zabudowa jednorodzinna, a wcześniej istniały gospodarstwa rolne).	2015-2020	zadanie dodatkowe bez uszczegółowionego zakresu
Rozbudowa ciągów drogowych na obszarach rozwijającego się budownictwa mieszkaniowego	2015-2020	zadanie dodatkowe bez uszczegółowionego zakresu
Priorytet 3. Atrakcyjne warunki do zamieszkania w gminie Tomaszów Mazowiecki.		
Rozbudowa Zespołu Szkół w Wiadernie	2015-2019	rozbudowa budynku wraz z zagospodarowaniem terenu
Rozbudowa Zespołu Szkół w Zawadzie	2014-2017	rozbudowa budynku wraz z zagospodarowaniem
Urządzenie placu zabaw przy Zespole Szkół w Komorowie	2012-2016	zagospodarowanie placu zabaw
Przebudowa Szkoły Podstawowej w Chorzęcinie	2014-2019	adaptacja budynku wraz z zagospodarowaniem terenu
Opracowanie koncepcji zagospodarowania przestrzeni publicznych na terenie gminy oraz ich realizacja w oparciu o wykonane projekty	2015-2020	zadanie organizacyjne - opracowanie planistyczne
Doposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych w sprzęt przeciwpożarowy i przeciwpowodziowy	2015-2020	diagnoza i analiza potrzeb poszczególnych jednostek, doposażenie strażnic OSP, przeszkolenie strażaków
Działania edukacyjne dla mieszkańców w zakresie zwiększania bezpieczeństwa w gminie	2015-2020	zadanie organizacyjne
Domena 2: Gmina przyjazna turystom		
Priorytet 1. Rozwój oferty turystycznej w gminie		
Tworzenie warunków dla rozwoju branży turystycznej	2015-2020	zadanie organizacyjne
Zagospodarowanie terenu wokół Zalewu Sulejowskiego pod cele rekreacyjne	2015-2020	zadania: budowa miejsc do turystyki wodnej (przystanie, mariny, itp.), budowa przystani flisackiej w Smardzewicach, modernizacja plaż, budowa ścieżek zdrowia, utworzenie szlaków turystycznych pieszych, tematycznych itp., budowa amfiteatru w Smardzewicach, oznakowanie w terenie, kreacja produktów turystycznych
Priorytet 2. Wspieranie postaw proturystycznych wśród mieszkańców gminy		
Ścieżki tematyczne w szkołach- edukacja lokalna	2015-2020	realizacja ścieżek tematycznych
Sprzątanie świata w gminie Tomaszów Mazowiecki	2015-2020	akcja edukacyjna
Opracowanie koncepcji zagospodarowania przestrzennego pod kątem działalności okołoturystycznej	2015-2020	zadanie organizacyjne - opracowanie planistyczne
Akademia przedsiębiorczości turystycznej	2015-2020	zadanie organizacyjne

Domena 3. Polityka proinwestycyjna i wspieranie lokalnych przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych		
Priorytet 1. Stworzenie warunków do inwestowania w gminie dla nowych inwestorów		
Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w miejscowości Łazisko (usytuowanych przy drodze S8)	2015-2018	doprowadzenie infrastruktury i przygotowanie terenu inwestycyjnego w miejscowości Łazisko (wzdłuż drogi S8)
Nowe tereny inwestycyjne	2015-2020	pozyskanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych
Inwentaryzacja potencjalnych nowych terenów inwestycyjnych (na obszarach pokopalnianych oraz na obszarach, gdzie wygaśnie działalność rolnicza).	2015-2020	zadanie organizacyjne
Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania dla terenów inwestycyjnych	2015-2020	zadanie organizacyjne - opracowanie planistyczne
Promocja terenów inwestycyjnych	2015-2020	zadanie organizacyjne
Przeszkolenie pracowników urzędu gminy, odpowiadających za obsługę przedsiębiorców i inwestorów, z zakresu informacji i promocji	2015-2020	zadanie organizacyjne
Priorytet 2. Stworzenie warunków dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i produkcji rolnej		
Preferencje dla przedsiębiorców prowadzących lub otwierających działalność gospodarczą na terenie gminy	2014-2020	zadanie organizacyjne
Kampania informacyjna dla osób, które chcą się przekwalifikować lub zdywersyfikować działalność rolniczą	2015-2020	zadanie organizacyjne
Kontraktacja usług publicznych przez samorząd dla organizacji pozarządowych	2015-2020	zadanie organizacyjne
Domena 4: Przestrzeń do realizacji aspiracji i potrzeb kulturalnych, edukacyjnych, rozwojowych		
Priorytet 1. Rozwój oferty edukacyjno-kulturalnej i oferty czasu wolnego w gminie		
Urządzenie miejsc rekreacji i wypoczynku	2014-2020	budowa infrastruktury sportowej, organizacja terenów zielonych w gminie
Rozbudowa/przebudowa wraz z termomodernizacją gminnych budynków użyteczności publicznej	2014-2020	działania inwestycyjne w budynkach użyteczności publicznej
Doposażenie placów przy świetlicach wiejskich w siłownie zewnętrzne i inne urządzenia rekreacyjne	2015-2020	zagospodarowanie terenów przy świetlicach w urządzenia rekreacyjne
Budowa hali sportowej przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Smardzewicach	2015-2020	zadanie dodatkowe bez uszczegółowionego zakresu
Partycypacyjna diagnoza potrzeb kulturalnych	2015-2020	zadanie organizacyjne
Kontynuowanie organizowanych festynów i innych imprez kulturalnych w poszczególnych miejscowościach gminy	2015-2020	zadanie organizacyjne
Organizacja warsztatów rękodzieła ludowego w świetlicach wiejskich – wsparcie dla lokalnych animatorów życia kulturalnego i społecznego (ze szczególnym uwzględnieniem seniorów).	2015-2020	zadanie organizacyjne
Organizacja rozpoznawalnej imprezy kulturalnej o zasięgu regionalnym np. festiwalu folklorystycznego połączonego z warsztatami rękodzieła ludowego i degustacją potraw regionalnych.	2015-2020	zadanie organizacyjne
Wsparcie dla zespołów ludowych, artystycznych, muzycznych z terenu gminy.	2015-2020	zadanie organizacyjne i zakupy – doposażenie zespołów według potrzeb
Doposażenie biblioteki gminnej i jej filii oraz świetlic w poszczególnych miejscowościach na	2015-2020	wyposażenie obiektów w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu oraz

*Prognoza oddziaływania na środowisko dla Programu rozwoju pn.:
"Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020"*

terenie gminy		nowoczesne programy i multimedia pozwalające na poszerzenie horyzontów edukacyjnych i kulturalnych mieszkańców
Doradztwo edukacyjno – zawodowe w gimnazjach	2015-2020	zadanie organizacyjne
Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadry pedagogicznej	2015-2020	zadanie organizacyjne
Priorytet 2. Wzmocnienie integracji społecznej i zaangażowania mieszkańców w procesy decyzyjne gminy		
Pakiety powitalne dla nowych mieszkańców	2015-2020	zadanie organizacyjne i zakupy inwestycyjne według potrzeb
Opracowanie programu integracji i angażowania nowych mieszkańców w życie gminy	2015-2020	zadanie organizacyjne
Organizacja spotkań kulturalnych i sportowych – imprezy w świetlicach wiejskich	2015-2020	zadanie organizacyjne
Organizacja prac społecznie użytecznych na terenie gminy na mocy porozumienia ze starostą	2015-2020	zadanie organizacyjne
Realizacja projektów z zakresu aktywizacji mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym	2015-2020	zadanie organizacyjne
Wspieranie przedsięwzięć z ekonomii społecznej	2015-2020	zadanie organizacyjne
Nawiązanie stałej współpracy i dialogu gminy (GOPS) z instytucjami rynku pracy	2015-2020	zadanie organizacyjne
Rozwijanie instrumentów partycypacji społecznej w postaci funduszu sołectkiego na terenie gminy	2015-2020	zadanie organizacyjne
Opracowanie zasad konsultacji społecznych prowadzonych w gminie	2015-2020	zadanie organizacyjne
Uruchomienie na portalu gminy Tomaszów Mazowiecki partycypacyjnego narzędzia IT	2015-2020	zadanie organizacyjne

6. Określenie, analiza i ocena stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

Głównym celem "Prognozy..." jest określenie możliwych skutków i oddziaływań na środowisko, jakie mogą wystąpić w wyniku realizacji zapisów "Strategii..."

Dla wszystkich przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. 2004 Nr 257 poz. 2573 z późn. zm.) nakładają obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko, a przedsięwzięcia które mogą oddziaływać na środowisko mogą mieć nałożony obowiązek przeprowadzenia oceny i sporządzenia raportu. Raporty oddziaływania na środowisko dot. poszczególnych zadań inwestycyjnych mogą wskazywać działania wariantowe.

6.1. Matryca wpływów zadań Programu rozwoju pn.: "Strategia..." na poszczególne komponenty środowiska

Dla przeanalizowania skutków i oddziaływań na środowisko założeń Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020” posłużono się matrycą logiczną.

Prognoza oddziaływania na środowisko dla Programu rozwoju pn.:
"Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020"

Przewidywane znaczące oddziaływania zadań inwestycyjnych na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki na następujące zagadnienia i aspekty środowiska:

Założenia rozwoju przestrzennego zawarte w „Strategii Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020”	obszary Natura 2000	różnorodność biologiczną	ludzi	zwierzęta	rośliny	wodę	powietrze	powierzchnię ziemi	krajobraz	klimat	zasoby naturalne	zabytki	dobra materialne
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Aglomeracji Zawada	*	*	+	*	*	+	*	*	*	*	+	*	+
Rozbudowa stacji wodociągowej w Smardzewicach	*	*	+	*	*	+	*	*	*	*	+	*	+
Rozbudowa sieci wodociągowej (budowa łączników) na terenie gminy	*	*	+	*	*	+	*	*	*	*	+	*	+
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Aglomeracji Tomaszów Mazowiecki	*	*	+	*	*	+	*	*	*	*	+	*	+
Budowa nowych ścieżek rowerowych	*	+	+	+	+	+	*	+	+	*	*	+	+
Budowa oświetlenia ulicznego	*	*	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	+
Budowa i remonty ciągów pieszych – chodników lub bezpiecznych poboczy	*	*	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	+
Rozbudowa dróg na terenie gminy	*	*	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	+
Przebudowa istniejących dróg na terenie gminy	*	*	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	+
Sukcesywna rozbudowa i przebudowa dróg gminnych i wewnętrznych, które zostały uprzednio wyposażone w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną	*	*	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	+
Rozbudowa ciągów drogowych na obszarach rozwijającego się budownictwa mieszkaniowego	*	*	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	+
Rozbudowa Zespołu Szkół w Wiadernie	*	*	+	*	-/+	*	+	*	+	*	*	*	+
Rozbudowa Zespołu Szkół w Zawadzie	*	*	+	*	-/+	*	+	*	+	*	*	*	+
Urządzenie placu zabaw przy Zespole Szkół w Komorowie	*	*	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	+
Przebudowa Szkoły Podstawowej w Chorzęcinie	*	*	+	*	-/+	*	+	*	+	*	*	*	+
Zagospodarowanie terenu wokół Zalewu Sulejowskiego pod cele rekreacyjne	*	*	+	*	*	*	*	+	*	*	*	*	+
Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w miejscowości Łazisko (usytuowanych przy drodze S8)	*	*	+	*	-/+	*	*	-/+	*	*	*	*	+

Prognoza oddziaływania na środowisko dla Programu rozwoju pn.:
"Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020"

Nowe tereny inwestycyjne	*	*	+	*	-/+	*	*	-/+	*	*	*	*	+
Urządzenie miejsc rekreacji i wypoczynku	*	*	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	+
Rozbudowa/przebudowa wraz z termomodernizacją gminnych budynków użyteczności publicznej	*	*	+	*	-/+	*	+	*	+	*	*	*	+
Doposażenie placów przy świetlicach wiejskich w siłownie zewnętrzne i inne urządzenia rekreacyjne	*	*	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	+
Budowa hali sportowej przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Smardzewicach	*	*	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	+

Oznaczenia symboli w poniższych matrycy:

- + wpływ pozytywny,
- wpływ negatywny,
- * brak wpływu

Wpływ przedsięwzięć inwestycyjnych na poszczególne komponenty środowiska – wnioski z matrycy logicznej:

Komponent	Opis
Natura 2000	Oddziaływanie przedsięwzięć inwestycyjnych na siedliska objęte ochroną w ramach sieci ekologicznej Natura 2000 na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki nie będzie występowało. Obszary Natura zajmują w gminie fragmenty terenów leśnych, niezainwestowanych, oddalonych od terenów zamieszkałych. Wszystkie przedsięwzięcia zlokalizowane są w znacznej odległości od chronionych terenów i nie będą bezpośrednio oddziaływać na środowisko przyrodnicze oraz na gatunki roślin i zwierząt znajdujące się pod ochroną.
Różnorodność biologiczna	Brak wpływu, ponieważ żadna z inwestycji nie ma zbyt dużego zasięgu (najczęściej inwestycje ograniczają się do poszczególnych obiektów lub przestrzeni), aby znacząco wpłynąć na ograniczenie różnorodności biologicznej na terenie gminy.
Ludzi	Wpływ znaczący pozytywny, ponieważ dzięki inwestycjom powstanie infrastruktura techniczna i odnowione zostaną obiekty użyteczności publicznej, powstaną tereny wypoczynkowo-rekreacyjne, uzbrojone zostaną tereny inwestycyjne itp. Większość działań będzie prowadziła do zwiększenia standardu życia mieszkańców na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki. Efekty działań będą widoczne także w sferze ekonomicznej. Jednocześnie, ze względu na proekologiczny charakter niektórych inwestycji, przewiduje się poprawy stanu środowiska.
Zwierzęta	Obecnie żyjące gatunki zwierząt na terenach zurbanizowanych, gdzie będzie przeprowadzana zdecydowana większość inwestycji, to gatunki synantropijne, czyli wykorzystujące bliskość siedzib ludzkich z korzyścią dla siebie. Po zakończeniu działań inwestycyjnych gatunki te mogą bez przeszkód egzystować dalej. W przypadku wykonywania prac termomodernizacyjnych należy dostosować terminy prac od terminów rozrodu ptaków ewentualnie gniazdujących w budynkach.
Rośliny	Wpływ pozytywny lub neutralny. Inwestycje nie dopuszczają możliwości ograniczania terenów zielonych, a jedynie – w niektórych przypadkach – przeprowadzenie ich estetyzacji. Wszelkie inwestycje znajdujące się w obszarach podlegających ochronie będą przestrzegały przepisów dotyczących tychże.
Woda	Wpływ pozytywny - w wyniku realizacji przedsięwzięć powstanie sieć wodociągowa i sieć kanalizacji sanitarnej.

*Prognoza oddziaływania na środowisko dla Programu rozwoju pn.:
"Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020"*

Powietrze	Wpływ pozytywny ponieważ po przeprowadzeniu inwestycji termomodernizacyjnych nastąpi: wzrost oszczędności na wytworzonej energii, redukcja strat ciepła, ograniczenie „niskiej emisji” - zmniejszenie emisji szkodliwych substancji chemicznych (m. in. CO ₂ , SO ₂) do środowiska.
Powierzchnia ziemi	Wpływ pozytywny, ponieważ inwestycje nie przekształcą znacząco powierzchni ziemi, naruszają ją jedynie w fazie budowy (dotyczy to głównie terenów niezurbanizowanych), a po przeprowadzeniu inwestycji teren zostanie uprzątnięty.
Krajobraz	Wpływ pozytywny, ponieważ w wyniku przeprowadzania inwestycji zostaną zagospodarowane tereny do tej chwili niezagospodarowane, infrastruktura będzie zmodernizowana, a efekty działań będą widoczne w krajobrazie. Zakłócenie krajobrazu wystąpią tylko w czasie prowadzenia prac inwestycyjnych - związane z placem budowy - i zostaną usunięte po ich zakończeniu. Nie przewiduje się inwestycji powodujących dysharmonie w krajobrazie.
Klimat	Brak wpływu, ponieważ inwestycje nie mają na tyle szerokiego zasięgu, aby znacząco wpłynąć na zmiany klimatyczne.
Zasoby naturalne	Brak wpływu, gdyż zadania nie przewidują jakiegokolwiek ingerencji w zasoby naturalne.
Zabytki	Wpływ pozytywny lub neutralny. Niektóre inwestycje mogą obejmować tereny, na których są obiekty zabytkowe oraz same obiekty - jeśli tak działania dotyczyć będą renowacji, zabezpieczenia, wzrostu estetyki przestrzeni wokół zabytków.
Dobra materialne	Wpływ znaczący pozytywny, ponieważ w wyniku realizacji przedsięwzięć wzrośnie jakość przestrzeni publicznej, niektóre obiekty zostaną odnowione, ocieplone i zmienią swoje funkcje, wzrośnie wyposażenie terenów w infrastrukturę techniczną oraz zagospodarowanie terenów w m.in. w infrastrukturę rekreacyjną. Tym samym wzrośnie atrakcyjność gminy dla przyszłych inwestorów oraz zwiększy się standard życia mieszkańców.

Prawdopodobieństwo wystąpienia, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność oddziaływań

Realizacja celów Programu rozwoju pn.: "Strategia..." poprzez konkretne zadania, ma dla większości inwestycji pozytywny lub neutralny wpływ na środowisko. Poszczególne inwestycje mogą w różnym stopniu oddziaływać na środowisko, jednak w efekcie końcowym prognozuje się poprawę jakości środowiska i jego funkcjonowania.

Jednymi z ważniejszych inwestycji przeprowadzanych na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki jest poprawa jakości środowiska poprzez działania z zakresu gospodarki wodno-ściekowej. Zadania dotyczą budowy i modernizacji wodociągów i sieci kanalizacyjnej, rozbudowy stacji uzdatniania wody, co dodatkowo ma pozytywny wpływ na zdrowie mieszkańców i poprawę jakości ich życia.

Kolejną grupę zadań inwestycyjnych w gminie stanowią zadania zmierzające do poprawy infrastruktury drogowej. Gmina wymienia tu działania polegające na przebudowie i rozbudowie dróg. Są to inwestycje wykazujące nieznaczne negatywne oddziaływanie na środowisko, jedynie w fazie realizacji prac. Drogi z poprawioną nawierzchnią, w fazie eksploatacji, stanowią źródło zanieczyszczeń znacznie mniej uciążliwe dla środowiska w porównaniu ze stanem wcześniejszym. Ograniczeniu ulegają szczególnie emisje hałasu i wibracji. Usprawnienie płynności ruchu w sieci dróg może doprowadzić także do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Planowane są także inwestycje związane z zagospodarowaniem przestrzennym polegające zarówno na zagospodarowaniu terenów wokół obiektów, jak i terenów pod inwestycje. W pierwszym przypadku chodzi o estetyzację terenów i przeprowadzenie zmian polegających na uporządkowaniu i odpowiednim przystosowaniu terenu do przynależnych mu funkcji. W przygotowaniu terenów pod inwestycje gmina planuje doprowadzić infrastrukturę techniczną.

Planowane inwestycje występują na terenie zamieszkałym, w skupiskach siedzib ludzkich, na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki i nie będą bezpośrednio oddziaływać na siedliska przyrodnicze oraz chronione gatunki roślin i zwierząt na obszarze chronionym Natura 2000. Ich oddziaływanie będzie miało jedynie skutek lokalny i tylko w trakcie budowy. Po zakończeniu i uprzątnięciu terenu budowy w/w zadania będą miały pozytywny wpływ na środowisko.

6.2. Przewidywane znaczące oddziaływania zamierzeń Programu rozwoju pn.: „Strategia...” (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne) na środowisko, w tym na obszar Natura 2000

Przewidywane znaczące oddziaływania na środowisko (bezpośrednich, pośrednich, wtórnych, skumulowanych, krótkoterminowych, średnioterminowych, długoterminowych i stałych i chwilowych) przedstawione zostały w podziale na poszczególne grupy zadań.

Dla poszczególnych inwestycji, dla których będą wymagane zostaną sporządzone szczegółowe raporty oddziaływania na środowisko, w chwili kiedy będzie wykonana dokumentacja na dane przedsięwzięcie.

Prognoza oddziaływania na środowisko dla Programu rozwoju pn.:
"Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020"

Przewidywane znaczące oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne działań na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki w podziale na poszczególne grupy inwestycji:

Kierunek działań	Przewidywane oddziaływania	Oddziaływanie na środowisko
<p>Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej</p> <p>Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Aglomeracji Zawada</p> <p>Rozbudowa stacji wodociągowej w Smardzewicach</p> <p>Rozbudowa sieci wodociągowej (budowa łączników) na terenie gminy</p> <p>Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Aglomeracji Tomaszów Mazowiecki</p>	Bezpośrednie	<p>Bezpośrednie działanie na środowisko inwestycji przewiduje się jedynie w fazie budowy sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz rozbudowy stacji wodociągowej – tworzenie wykopów, emisja spalin z urządzeń, odpady, hałas z urządzeń – po zakończeniu inwestycji szkody zostaną zniwelowane.</p> <p>W trakcie realizacji inwestycji nie przewiduje się znaczącej ingerencji w istniejącą szatę roślinną, podczas wykonywania prac zostanie przekształcona niewielka ilość powierzchni zajmowana przez roślinność ruderalną. Jej likwidacja nie spowoduje istotnych strat przyrodniczych - nie zostanie naruszona różnorodność biologiczna i stan zachowania szaty roślinnej i świat zwierząt. Przyjęte rozwiązania techniczne i technologiczne przedsięwzięcia powinny być zgodne z obowiązującymi wymaganiami prawnymi i aktualnym stanem wiedzy technicznej.</p> <p>Przy założeniu pracy bezawaryjnej sieci nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na środowisko. Planowane przedsięwzięcia realizowane będzie głównie na terenach zagospodarowanych wzdłuż dróg, zabudowy mieszkaniowej, terenów rolnych, zadrzewionych.</p> <p>Pozytywnym skutkiem realizacji inwestycji będzie wyposażenie mieszkań w infrastrukturę sprzyjającą ochronie środowiska, a zwłaszcza zasobów wodnych.</p>
	Pośrednie	Przewiduje się pozytywne skutki pośrednie realizacji przedsięwzięcia zarówno na środowisko naturalne (m.in. zmniejszona ilość nielegalnie odprowadzanych ścieków nielegalnie), jak i na ludzi (poprawa standardu życia).
	Wtórne	Przy założeniu funkcjonowania bezawaryjnego sieci kanalizacyjnej nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na środowisko, gatunki zwierząt, roślin i grzybów, siedliska przyrodnicze.
	Skumulowane	Przy założeniu funkcjonowania bezawaryjnego sieci wodociągowej, kanalizacyjnej nie przewiduje się oddziaływań skumulowanych.
	Krótkoterminowe	Niekorzystne oddziaływanie krótkoterminowe może wystąpić w fazie budowy sieci i obiektów – tworzenie wykopów, emisja spalin z urządzeń, odpady, hałas urządzeń – po zakończeniu inwestycji szkody zostaną zniwelowane.
Średnioterminowe	Korzystne oddziaływania średnioterminowe realizacji inwestycji będą takie same jak oddziaływania długoterminowe, niekorzystnych oddziaływań nie przewiduje się.	

Prognoza oddziaływania na środowisko dla Programu rozwoju pn.:
"Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020"

	Długoterminowe	<p>Modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej wpłynie pozytywnie na ludzi. Uzupełnienie sieci wodociągowych poprawi jakości dostarczanej wody do mieszkań. Skanalizowanie terenów, na których do tej pory ścieki były gromadzone w szambach, podwyższy standard życia ludności m.in. spowoduje brak konieczności ciągłej kontroli stanu napełnienia zbiornika i jego opróżniania oraz ograniczy wyciek z nieszczelnych szamb do gruntu i wód gruntowych.</p> <p>Funkcjonowanie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w perspektywie długoterminowej przyniesie następujące korzyści ekologiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - racjonalizację gospodarki wodno-ściekowej w gminie, - racjonalne wykorzystywanie zasobów wód podziemnych, - zmniejszenie ryzyka zanieczyszczenia wody pitnej, - poprawa jakości wód podziemnych i powierzchniowych. <p>Eksploatacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej nie powoduje negatywnych oddziaływań na środowisko przyrodnicze, powietrze atmosferyczne, wody powierzchniowe, krajobraz, nie emituje hałasu.</p>
	Stale	Korzystnym oddziaływaniem stałym przeprowadzenia inwestycji będzie wymuszenie racjonalizacji gospodarki wodno-ściekowej w gminie.
	Chwilowe	W sytuacjach awaryjnych (np. uszkodzenie sieci) może nastąpić wyciek wody lub ścieków i potencjalne uszkodzenie terenu, na którym wystąpiła awaria. Planowany przebieg sieci umożliwi jednak łatwy dostęp do uszkodzonego elementu sieci i szybką jego wymianę.
<p>Modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej</p> <p>Budowa nowych ścieżek rowerowych</p> <p>Budowa oświetlenia ulicznego</p> <p>Budowa i remonty ciągów pieszych – chodników lub bezpiecznych poboczy</p> <p>Rozbudowa dróg na terenie gminy</p>	Bezpośrednie	<p>Niekorzystne bezpośrednie oddziaływania przeprowadzenia inwestycji dotyczą w fazie budowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - emisji spalin, zapylenia, emisji zanieczyszczeń, - emisji hałasów, wibracji <p>- utrata gleby, zmiany struktury gruntu, składu biologicznego i chemicznego (w przypadku budowy nowej drogi), - zanieczyszczenia wód w chwili niekorzystnych spływów powierzchniowych.</p> <p>W fazie eksploatacji oddziaływaniem bezpośrednim będzie hałas, emisja spalin i zapylenia - typowe oddziaływania infrastruktury drogowej.</p> <p>Przyjęte rozwiązania techniczne i technologiczne przedsięwzięcia powinny być zgodne z obowiązującymi wymaganiami prawnymi i aktualnym stanem wiedzy technicznej.</p> <p>Korzystne oddziaływania bezpośrednie dotyczą funkcjonalności i komfortu korzystania z powstałej infrastruktury drogowej.</p>
	Pośrednie	<p>Niekorzystne pośrednie oddziaływania dotyczą wzrostu hałasu i wibracji a fazy przeprowadzenia inwestycji.</p> <p>Korzystne pośrednie działania na środowisko i człowieka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie emisji spalin i pyłów poprzez poprawę nawierzchni dróg, - możliwa izolacja hałasu poprzez odpowiednie rozplanowanie przebiegu nowych dróg, nasadzenia drzew i krzewów przy trasach komunikacyjnych, zastosowanie barier w postaci ekranów dźwiękochłonnych w najbardziej uciążliwych miejscach komunikacji samochodowej.

Prognoza oddziaływania na środowisko dla Programu rozwoju pn.:
 "Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020"

Przebudowa istniejących dróg na terenie gminy Sukcesywna rozbudowa i przebudowa dróg gminnych i wewnętrznych, które zostały uprzednio wyposażone w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną Rozbudowa ciągów drogowych na obszarach rozwijającego się budownictwa mieszkaniowego	Wtórne	Niekorzystne wtórne oddziaływania może wystąpić w przypadku zaistnienia awarii, wypadku lub innych nieprzewidzianych okoliczności.
	Skumulowane	Niekorzystne wtórne oddziaływania może wystąpić w przypadku zaistnienia awarii, wypadku lub innych nieprzewidzianych okoliczności.
	Krótkoterminowe	Niekorzystne znaczące oddziaływania krótkoterminowe mogą dotyczyć fazy prowadzenia budowy (hałas, odpady, emisja spalin).
	Średnioterminowe	Oddziaływania średnioterminowe pozytywne i negatywne inwestycji są takie same jak oddziaływanie długoterminowe.
	Długoterminowe	Drogi z poprawioną nawierzchnią, w fazie eksploatacji, stanowią źródło zanieczyszczeń znacznie mniej uciążliwe dla środowiska. Ograniczeniu ulegają szczególnie emisje hałasu i wibracji. Usprawnienie płynności ruchu w sieci dróg może doprowadzić do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza. Korzystne oddziaływania długotrwałe dotyczą funkcjonalności i komfortu korzystania z powstałej infrastruktury drogowej.
	Stałe	Przewiduje się pozytywne skutki stałe realizacji przedsięwzięć zarówno na środowisko naturalne, jak i na ludzi (poprawa standardu i jakości korzystania z powstałej infrastruktury). Oddziaływania stałe pozytywne w wyniku przeprowadzenia inwestycji: - zmniejszenia emisji spalin i pyłów poprzez poprawę nawierzchni dróg, - zmniejszenie hałasu poprzez usprawnienie ruchu, - poprawa jakości krajobrazu w strefach, gdzie jest on zniszczony, Oddziaływania negatywne związane są z użytkowaniem stałym drogi – tak jak w przypadku innych dróg, w zależności od natężenia ruchu.
	Chwilowe	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska w wyniku przeprowadzenia inwestycji drogowych mogą powstać wskutek: - wypadków i zdarzeń w czasie budowy i eksploatacji dróg i innych obiektów drogowych, w których biorą udział pojazdy przewożące substancje niebezpieczne (skażenia powietrza, wód, gleb oraz pożary), - awarii w miejscach postoju pojazdów, - pożaru, - niewłaściwego lub niedostatecznego zabezpieczenia robót drogowych i samej drogi w wyniku złego rozpoznania warunków środowiskowych (np. geologii, stosunków wodnych), co może spowodować, np. erozję i osuwiska. Wszelkie chwilowe niekorzystne oddziaływania będą niwelowane w razie wystąpienia takiej konieczności przez odpowiednie służby.

Prognoza oddziaływania na środowisko dla Programu rozwoju pn.:
"Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020"

<p>Budowa infrastruktury społecznej</p> <p>Rozbudowa Zespołu Szkół w Wiadernie</p> <p>Rozbudowa Zespołu Szkół w Zawadzie</p> <p>Przebudowa Szkoły Podstawowej w Chorzęcinie</p> <p>Urządzenie placu zabaw przy Zespole Szkół w Komorowie</p> <p>Rozbudowa/przebudowa wraz z termomodernizacją gminnych budynków użyteczności</p> <p>Budowa hali sportowej przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Smardzewicach</p>	<p>Bezpośrednie</p>	<p>Budowa i modernizacja oraz dostosowanie obiektów infrastruktury społecznej ograniczy się zasięgiem do danego obiektu czy terenu w fazie budowy. W trakcie wymiany źródeł ogrzewania nie przewiduje się negatywnych oddziaływań. Oddziaływanie bezpośrednie dotyczy fazy budowy - związane są z organizacją placu budowy, powstawaniem hałasu i emisji zanieczyszczeń, oddziaływania te ustąpią w chwili zakończenia prac i po uporządkowaniu terenu.</p> <p>W wyniku przeprowadzenia inwestycji poprawi się jakość infrastruktury społecznej, wykorzystane zostaną obiekty nieużytkowane, wzrośnie jakość przestrzeni publicznych itp. Ponadto w niektórych obiektach mogą zostać przeprowadzone termomodernizacje i wymiany źródeł ciepła, co zmniejszy emisję zanieczyszczeń i poprawi się stan powietrza – inwestycja przyniesie dodatni efekt ekologiczny.</p>
	<p>Pośrednie</p>	<p>W wyniku przeprowadzenia niektórych inwestycji poprawi się stan powietrza i zmniejszą się starty ciepła – inwestycje przyniosą dodatni efekt ekologiczny.</p>
	<p>Wtórne</p>	<p>Wtórne oddziaływania mogą dotyczyć użytkowania powstałych obiektów tj.: zwiększenia ilości odpadów, zwiększenie zapotrzebowania na wodę, odprowadzenie ścieków itp.</p>
	<p>Skumulowane</p>	<p>Skumulowane oddziaływania mogą dotyczyć użytkowania powstałych obiektów tj.: zwiększenia ilości odpadów, zwiększenie zapotrzebowania na wodę, odprowadzeni ścieków itp.</p>
	<p>Krótkoterminowe</p>	<p>Niekorzystne znaczące oddziaływania krótkoterminowe mogą dotyczyć fazy budowy (hałas, odpady, emisja spalin).</p>
	<p>Średnioterminowe</p>	<p>Oddziaływania średnioterminowe pozytywne i negatywne inwestycji są takie same jak oddziaływanie długoterminowe.</p>
	<p>Długoterminowe</p>	<p>W efekcie realizacji inwestycji poprawi się jakość infrastruktury społecznej, wykorzystane zostaną obiekty nieużytkowane, wzrośnie jakość przestrzeni publicznych itp.</p> <p>Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i poprawa jakości systemów grzewczych, spowoduje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzrost oszczędności na wytworzonej energii, - redukcje strat ciepła, ekonomiczne użytkowanie energii, - zmniejszenie nakładów finansowych ponoszonych na zapewnienie właściwych warunków cieplnych w pomieszczeniach, - podwyższenie wartości rynkowej budynku poprzez podwyższenie standardu użytkowego i estetycznego, - ograniczenie „niskiej emisji”, zmniejszenie emisji szkodliwych substancji chemicznych (m. in. CO₂, SO₂) do środowiska.
	<p>Stałe</p>	<p>W wyniku przeprowadzenia prac inwestycyjnych w obiektach poprawi się ich funkcjonalność i komfort, wzrośnie wartość rynkowa.</p> <p>Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, spowoduje wzrost oszczędności na wytworzonej energii, redukcje strat ciepła. Poprawa jakości powietrza będzie osiągnięta, termomodernizacja oraz modernizacja źródeł ciepła i ograniczy „niską emisję”.</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko dla Programu rozwoju pn.:
 "Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020"

	Chwilowe	<p>Chwilowe oddziaływanie może wystąpić:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podczas wypadku na placu budowy (konieczność stosowania się do przepisów BHP i zaleceń prawa budowlanego powinno zminimalizować zagrożenie) - w chwili awarii systemu grzewczego (planuje się, że system ogrzewania będzie posiadał odpowiednie zabezpieczenia, które zminimalizują możliwość wystąpienia awarii).
<p>Zagospodarowanie przestrzenne - tereny rekreacyjne i tereny inwestycyjne</p> <p>Zagospodarowanie terenu wokół Zalewu Sulejowskiego pod cele rekreacyjne</p> <p>Urządzenie miejsc rekreacji i wypoczynku</p> <p>Doposażenie placów przy świetlicach wiejskich w siłowni zewnętrzne i inne urządzenia rekreacyjne</p> <p>Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w miejscowości Łazisko (usytuowanych przy drodze S8)</p> <p>Nowe tereny inwestycyjne</p>	Bezpośrednie	<p>Bezpośrednie działanie na środowisko inwestycji przewiduje się w fazie budowy – tworzenie wykopów, emisja spalin z urządzeń, odpady – po zakończeniu inwestycji szkody zostaną zniwelowane. W przypadku urządzenia miejsc rekreacji przy Zalewie Sulejowskim powstanie przestrzeń zielona, plaże oraz przystanie wodne, które służyć będą rekreacji i wypoczynkowi. Na etapie prowadzenia prac będą oddziaływać tak jak inne inwestycje budowlane, po przeprowadzeniu prac przewiduje się, że przestrzeń "wtopią się" w krajobraz i nie będą powodować dysharmonii. W przypadku urządzenia terenów inwestycyjnych przewiduje się doprowadzenie infrastruktury sieciowej i drogowej (oddziaływania w obu przypadkach takie jak omówione w niniejszej tabeli w działach dotyczących: Rozbudowy infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz Modernizacji i rozbudowy infrastruktury drogowej).</p> <p>Jeśli któreś przedsięwzięcie będzie wymagało sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko, zostanie on wykonany, w chwili kiedy będzie sporządzona dokumentacja techniczna.</p> <p>W wyniku przeprowadzenia inwestycji powstaną nowe tereny rekreacyjne i inwestycyjne - działania te przyczynią się do uporządkowania przestrzennego i wzrostu komfortu życia, poprawi się jakość infrastruktury społecznej, wzrośnie jakość przestrzeni publicznych itp.</p>
	Pośrednie	<p>Oddziaływania pośrednie będą pozytywne zarówno dla ludzi (powstaną miejsca do spędzania wolnego czasu, miejsca do prowadzenia inwestycji), jak i środowiska (tereny zostaną uporządkowane, odpowiednio przystosowane do spełniania wyznaczonych funkcji i zabezpieczone przed ewentualnymi szkodami dla przyrody).</p>
	Wtórne	<p>Wtórne oddziaływania mogą dotyczyć użytkowania powstałych obiektów - presji turystycznej - np. zwiększenia ilości powstających odpadów. A w przypadku terenów inwestycyjnych wtórne oddziaływania będą związane z dalszym zagospodarowaniem terenu przez inwestorów.</p>
	Skumulowane	<p>Skumulowane oddziaływania mogą dotyczyć użytkowania powstałych obiektów - presji turystycznej - np. zwiększenia ilości powstających odpadów.</p>
	Krótkoterminowe	<p>Niekorzystne znaczące oddziaływania krótkoterminowe mogą dotyczyć fazy budowy (hałas, odpady, emisja spalin) i będą zniwelowane po przeprowadzeniu działań i uporządkowaniu terenu.</p>
	Średnioterminowe	<p>Oddziaływania średnioterminowe pozytywne i negatywne inwestycji są takie same jak oddziaływanie długoterminowe.</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko dla Programu rozwoju pn.:
 "Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020"

	Długoterminowe	<p>W wyniku przeprowadzenia prac zagospodarowania przestrzeni i stworzenia nowych terenów rekreacyjnych i inwestycyjnych poprawi się ich funkcjonalność i komfort korzystania, wzrośnie ich wartość rynkowa.</p> <p>W przypadku przeprowadzania niektórych inwestycji zmieni się znacząco zagospodarowanie fragmentów terenów, może dojść do zmiany ekosystemu - na obecnym etapie nie jest możliwe określenie zasięgu interwencji - jednak przewiduje się, że zmiany nie będą negatywne i w perspektywie długoterminowej nie stworzą elementów dysharmonizujących krajobraz.</p> <p>Oddziaływanie związane jest ze zmianą sposobu użytkowania gruntów, wprowadzanie elementów infrastruktury i nowych funkcji w zagospodarowaniu przestrzeni. Skutki długoterminowe projektów będą pozytywne dla środowiska naturalnego, ponieważ związane będą z wprowadzeniem lepszego układu komunikacyjnego, wprowadzenia ekologicznych sieci infrastruktury technicznej, wprowadzenia terenów zielonych, odnowy przestrzeni.</p>
	Stale	Oddziaływania stałe pozytywne i negatywne inwestycji będą takie same jak oddziaływanie długoterminowe.
	Chwilowe	Chwilowe oddziaływanie może wystąpić podczas wypadku na placu budowy (konieczność stosowania się do przepisów BHP i zaleceń prawa budowlanego powinno zminimalizować zagrożenie)

Prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych

Oddziaływania skumulowane mogą wystąpić w przypadku jednoczesnego wdrażania kilku zadań przewidzianych do realizacji. Jest to jednak kwestia uzależniona od harmonogramu prowadzonych robót i na obecnym etapie trudna do zidentyfikowania. Na tą chwilę przewiduje się, że zakres i skala planowanych w "Strategii..." inwestycji nie powoduje ryzyka skumulowania oddziaływań – realizacja zadań będzie rozłożona w czasie, inwestycje będą prowadzone przy zachowaniu zasad bezpieczeństwa i minimalizacji uciążliwości ich prowadzenia.

Aby uniknąć uciążliwości związanych z oddziaływaniami skumulowanymi należy dokładnie ustalić harmonogram prac oraz na bieżąco informować z określonym wyprzedzeniem zainteresowane strony (tj. mieszkańców, administratorów sieci infrastrukturalnych) o zamiarze prowadzenia prac budowlanych. Korzystne dla środowiska naturalnego oraz zdrowia lokalnej społeczności jest także łączenie realizacji poszczególnych prac na tych samych obiektach przez różnych administratorów, w tym samym czasie - np. podczas modernizacji nawierzchni odcinka drogi można wykonać wszystkie planowane prace na sieciach infrastruktury, zlokalizowanych w pasie drogowym.

6.3. Wpływ realizacji zapisów Programu rozwoju pn.: „Strategia...” na poszczególne komponenty środowiska

Większość zapisanych w Programie rozwoju pn.: "Strategia..." inwestycji jest obecnie w fazie koncepcji – brak jest szczegółowych lokalizacji, rozwiązań technologicznych, zakresu prac itp. W związku z powyższym nie ma możliwości przeprowadzenia szczegółowej analizy ich oddziaływania na środowisko. Dla inwestycji mogących oddziaływać na środowisko zostaną sporządzone raporty oddziaływania na środowisko, w chwili kiedy będzie wykonana dokumentacja techniczna i ustalony zakres inwestycji oraz gdy inwestycja będzie wymagała sporządzenia takiego raportu.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na Kampinoski Park Narodowy - Filia - w postaci Ośrodka Hodowli Żubrów im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Smardzewicach

Na podstawie art. 8 i 12 Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. (tekst jedn. Dz. U. z 2009r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.) określone są zasady udostępnienia w celach naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, filmowania, fotografowania a także w celach zarobkowych Kampinoskiego Parku Krajobrazowego w sposób, który nie wpłynie negatywnie na przyrodę.

W Parku wprowadzono następujące zakazy:

- chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;
- pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzania roślin oraz grzybów;
- użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzania, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;
- pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt;
- niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;

- palenia ognisk, używania grilli i wyrobów tytoniowych oraz światła o otwartym płomieniu poza miejscami do tego wyznaczonymi;
- prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub planie zadań ochronnych;
- zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub planie zadań ochronnych;
- połowu ryb i innych organizmów wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
- ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego;
- wprowadzania psów, za wyjątkiem psów na krótkiej smyczy w miejscach wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
- wspinaczki, eksploracji obiektów budowlanych lub zbiorników wodnych, z wyjątkiem miejsc udostępnionych przez dyrektora parku;
- ruchu pojazdów mechanicznych poza drogami publicznymi oraz poza drogami położonymi na nieruchomościach będących własnością parku lub będących w użytkowaniu wieczystym parku, wskazanymi przez dyrektora parku;
- umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków dotyczących ochrony bezpieczeństwa powszechnego i porządku publicznego oraz innych znaków na warunkach uzgodnionych z dyrektorem parku;
- zakłócania ciszy;
- używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania;
- biwakowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku;
- wprowadzania gatunków roślin, zwierząt lub grzybów bez zgody ministra właściwego do spraw środowiska;
- wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych;
- organizacji imprez turystycznych, rekreacyjnych, sportowych i kulturowych bez zgody dyrektora parku.

Obszar Kampinowskiego Parku Narodowego - Ośrodek Hodowli Żubrów w Smardzewicach znajduje się na północnej części gminy, na terenach leśnych, oddalonych znacznie od terenów zainwestowanych. Na tym obszarze nie ma zaplanowanych żadnych inwestycji, dlatego są całkowicie bezpieczne od przeprowadzonych na terenie gminy działań.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na Sulejowski Park Krajobrazowy i Spalski Park Krajobrazowy

Na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego ustalono następujące ogólne cele ochrony:

- ochrona najcenniejszych fragmentów naturalnej przyrody, wybitnych walorów krajobrazowych oraz dziedzictwa kulturowego.
- zachowanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego, pełni różnorodności biologicznej oraz trwałości i równowagi procesów przyrodniczych.
- harmonizowanie dotychczasowych form użytkowania terenu i działalności gospodarczej z uwarunkowaniami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi.

Na terenie Spalskiego Parku Krajobrazowego ustalono następujące ogólne cele ochrony:

- ochrona charakterystycznych i unikatowych cech naturalnych środowiska przyrodniczego i krajobrazu,
- utrzymanie równowagi ekologicznej w funkcjonowaniu przyrody Parku oraz jego otoczenia,
- utrzymanie zdolności ekosystemów do odtwarzania zasobów przyrody,
- ochrona ekosystemów przed szkodliwym oddziaływaniem zewnętrznym i wewnętrznym.

W obu Parkach wprowadzono następujące zakazy:

- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu ustawy Prawo ochrony środowiska,
- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, lęgówisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, rybackiej i łowieckiej,
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej, zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego albo budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,
- pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczaniem przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
- budowania nowych obiektów w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej,
- likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno – błotnych,
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową,
- utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych,
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych,
- używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

Obszar Sulejowskiego Parku Krajobrazowego oraz Spalskiego Parku Krajobrazowego zajmują głównie tereny leśne gminy oraz obszar Zbiornika Sulejowskiego, omijając tereny zainwestowane (zamieszkałe). W obrębie tych terenów nie ma zaplanowanych działań inwestycyjnych.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na obszary Natura 2000, w tym na obszary na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki mający znaczenia dla Wspólnoty - Natura 2000 Łąki Ciebłownicze (PLH100035), Lasy Spalskie (PLH100003) i Lasy Smardzewickie (PLH100024)

Celem utworzenia europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie różnorodności biologicznej krajów Unii Europejskiej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny na jej terytorium. Na obszarach takich zabrania się podejmowania działań mogących:

- w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt,
- wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar NATURA 2000,
- pogorszyć integralność Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Na obszarach NATURA 2000, nie podlega ograniczeniu działalność związana z utrzymaniem bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka i rybacka, a także amatorski połów ryb, jeżeli nie zagrażają one zachowaniu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, ani nie wpływają w sposób istotny negatywnie na gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000. Wdrożenie programu NATURA 2000 przyczyni się do zapewnienia różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Większość działań inwestycyjnych zaproponowanych w "Strategii..." będzie prowadzona na terenach zurbanizowanych, już przekształconych. Na terenach leśnych, łąkowych itp. inwestycje będą ograniczone do wąskiego pasa prowadzenia inwestycji, aby znacząco nie naruszać siedlisk. Ponieważ tereny zajmowane przez obszary Natura 2000 na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki znajdują się w większych kompleksach leśnych, przez które nie ma potrzeby i zasadności prowadzenia inwestycji liniowych, nie ma podstaw przypuszczać, aby przedsięwzięcia mogły spowodować utratę, bądź fragmentację siedlisk przyrodniczych i miejsc bytowania, żerowania i lęgu gatunków ptaków, dla których ochrony wyznaczono te obszary.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na rezerваты przyrody: Jeleń, Sługocice, Twarda

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi. Na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki zlokalizowane są 3 rezerваты przyrody: Jeleń, Sługocice i Twarda . W rezerwatach zabrania się:

- budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody;
- chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;
- polowania, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody;

- pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzenia roślin oraz grzybów;
- użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzenia, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;
- zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;
- pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;
- niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;
- palenia ognisk i wyrobów tytoniowych oraz używania źródeł światła o otwartym płomieniu, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony;
- stosowania chemicznych i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów;
- zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- amatorskiego połowu ryb, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
- ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony oraz psów pasterskich wprowadzanych na obszary objęte ochroną czynną, na których plan ochrony albo zadania ochronne dopuszczają wypas;
- wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- ruchu pojazdów poza drogami publicznymi oraz poza drogami położonymi na nieruchomościach będących w trwałym zarządzie parku narodowego, wskazanymi przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem parku albo rezerwatu przyrody, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego;
- zakłócania ciszy;
- używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania, z wyjątkiem akwenów lub szlaków wyznaczonych przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu;
- biwakowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
- prowadzenia badań naukowych - w parku narodowym bez organu uznającego obszar za rezerwat przyrody;
- wprowadzania gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, bez zgody ministra właściwego do spraw środowiska;

- wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych;
- organizacji imprez rekreacyjno-sportowych - w parku narodowym bez zgody organu uznającego obszar za rezerwat przyrody.

Rezerваты Jeleń oraz Twarda położone są na terenach leśnych, w zwartych kompleksach, w ich centrach, a rezerwat florystyczny Sługocice utworzony w celu ochrony płatu grądu wilgotnego ze stanowiskiem żywca dziewięciolistnego położony jest w lesie na południe od wsi Ciebłowice. W związku z powyższym, żadne prace inwestycyjne nie są zaplanowane i nie będą wykonywane na terenach w/w rezerwatów.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na pomniki przyrody

Pomniki przyrody podlegają ochronie prawnej. W stosunku do pomników przyrody obowiązują zakazy na podstawie prawa miejscowego w zakresie zgodnym z obowiązującą ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.).

W wyniku przeprowadzenia prac inwestycyjnych na terenie gminy istniejące pomniki przyrody nie będą narażone na łamanie zakazów wprowadzonych w celu ich ochrony. Wszystkie zamierzenia inwestycyjne prowadzone będą poza obszarem lokalizacji pomników przyrody.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na ochronę gatunkową roślin, zwierząt i grzybów

W zakresie ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów obowiązują następujące akty prawne:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2014, poz. 1348),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014, poz. 1409),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. 2014, poz. 1408).

Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie trwałego zachowania gatunków roślin, zwierząt występujących w przyrodzie w stanie dzikim oraz gatunków grzybów. Ochroną gatunkową objęte są gatunki rzadkie, zagrożone wyginięciem w wyniku zmian zachodzących w środowisku determinowanych działalnością człowieka, odgrywających istotną rolę w funkcjonowaniu ekosystemów.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt zabrania:

- umyślnego zabijania,
- umyślnego okaleczania i chwytania,
- umyślnego niszczenia ich jaj i form rozwojowych,
- transportu,
- chowu,
- zbierania, pozyskiwania, przetrzymywania lub posiadania okazów gatunków,
- niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania,
- niszczenia, usuwania lub uszkodzania gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk i innych schronień,
- umyślnego uniemożliwiania dostępu do schronień,

- zdobywania, oferowania do sprzedaży, wymiany lub darowizny okazów gatunków,
- wwożenia z zagranicy i wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków,
- umyślnego przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca,
- umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego.

Rozporządzenie wprowadza też szczegółowe odstępstwa od zakazów.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin określa gatunki roślin objętych ochroną ścisłą (z wyszczególnieniem gatunków) wymagających ochrony czynnej, gatunki roślin objęte ochroną częściową, gatunki roślin objęte ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane oraz sposoby ich pozyskiwania a także gatunki roślin wymagających ustalenia stref ochrony ich ostoi lub stanowisk oraz wielkość tych stref. W stosunku do dziko występujących roślin należących do gatunków objętych ochroną ścisłą lub częściową, wprowadza się zakazy:

- umyślnego niszczenia,
- umyślnego zrywania lub uszkodzania,
- niszczenia ich siedlisk,
- pozyskiwania lub zbioru,
- przetrzymywania lub posiadania okazów gatunków,
- zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny lub transportu okazów gatunków,
- wwożenia z zagranicy i wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków,
- umyślnego przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca,
- umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego.

W stosunku do dziko występujących roślin należących do gatunków, o których mowa w lp. 301 w załączniku nr 2 do rozporządzenia, wprowadza się następujące zakazy:

- przetrzymywania okazów gatunków;
- zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany lub transportu okazów gatunków.

Rozporządzenie wprowadza też szczegółowe odstępstwa od zakazów.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów określa gatunki dziko występujących grzybów objętych ochroną ścisłą, ochroną częściową, ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane oraz sposoby ich pozyskiwania a także gatunki dziko występujących grzybów wymagających ustalenia stref ochrony ich ostoi lub stanowisk oraz wielkość tych stref. W stosunku do dziko występujących grzybów należących do gatunków objętych ochroną ścisłą lub częściową, wprowadza się zakazy:

- umyślnego niszczenia,
- umyślnego zrywania lub uszkodzania,
- niszczenia ich siedlisk,
- pozyskiwania lub zbioru,
- przetrzymywania lub posiadania okazów gatunków,
- zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny lub transportu okazów gatunków,
- wwożenia z zagranicy i wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków,
- umyślnego przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca,
- umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego.

W stosunku do dziko występujących grzybów należących do gatunków objętych ochroną częściową obowiązują następujące zakazy:

- umyślnego niszczenia,
- umyślnego zrywania lub uszkodzania,
- niszczenia ich siedlisk,
- pozyskiwania lub zbioru,
- umyślnego przemieszczania w środowisku przyrodniczym,
- umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego.

W stosunku do innych niż dziko występujących grzybów należących do gatunków objętych ochroną ścisłą oraz częściową wprowadza się zakaz umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego. Rozporządzenie wprowadza też szczegółowe odstępstwa od zakazów.

Zarówno na etapie realizacji jak i eksploatacji inwestycji realizowanych na terenie gminy nie będą podejmowane działania, których skutkiem byłoby naruszenie katalogu w/w czynności zabronionych w odniesieniu do podlegających ochronie zarówno całkowitej jak i częściowej gatunków dziko występujących chronionych roślin, zwierząt i grzybów. Inwestycje nie wpłyną w sposób znaczący na populacje gatunków, z uwagi na fakt braku dużych inwestycji prowadzonych na terenach niezurbanizowanych.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na drożność korytarzy ekologicznych i zadrzewień

Na terenie gminy nie występują główne korytarze ekologiczne, a jedynie korytarze lokalne m.in. w rejonie cieków powierzchniowych. Projekt Programu rozwoju pn.: „Strategia...” nie przewiduje działań, które mogłyby naruszyć drożność i funkcjonowanie ekologicznych korytarzy lądowych i wodnych. W ramach modernizacji istniejącej infrastruktury technicznej, np. dróg w razie konieczności przewiduje się m.in. budowę przejść dla zwierząt nad i pod drogą, budowę przepustów wodnych. Działania te będą ukierunkowane na zniesienie lub ograniczenie barier dla przemieszczania się zwierząt.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na ekosystemy wodno-błotne, łąki i torfowiska

Obszary wodno-błotne stanowią, wraz z obszarami leśnymi, podstawowe układy przyrodnicze, które spełniają funkcje, min.: hamują odpływ wód podziemnych do rzek, retencjonują wody podziemne i powierzchniowe, oczyszczają wody, akumulują ograniczony węgiel i azot, podtrzymują i wzbogacają różnorodność form życia. „Strategia rozwoju obszarów wodno-błotnych w Polsce wraz z planem działań (na lata 2006-2013) określono cele nadrzędne dla takich obszarów:

- zapewnienia ciągłości istnienia i naturalnego charakteru środowisk zachowanych dotychczas obszarów wodno-błotnych oraz pełniących przez nie funkcji ekologicznych,
- zatrzymania procesu degradacji i zanikania środowisk wodno-błotnych,
- restytucji przyrodniczej obszarów zdegradowanych.

Ochrona ta powinna być realizowana w odniesieniu do całych ekosystemów, jak i pojedynczych elementów składających się na różnorodność biologiczną: biotopów wodno-błotnych, zbiorowisk roślinnych, a także cennych gatunków fauny i flory. Żadne z zadań nie będzie realizowane na obszarach wodno-błotnych oraz na terenach łąkowych, dlatego realizacja założeń omawianego dokumentu nie będzie wpływać negatywnie na cele ochrony w/w obszarów.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na krajobraz

W ramach "Strategii..." dla gminy Tomaszów Mazowiecki nie planuje się inwestycji ingerujących w krajobraz. Inwestycje wykonane na terenach zurbanizowanych będą miały pozytywny wpływ na krajobraz, ponieważ w wyniku ich przeprowadzania zostaną odpowiednio zagospodarowane oraz dostosowane do pełnienia nowych funkcji tereny zaniedbane oraz tereny, gdzie infrastruktura techniczna będzie zmodernizowana i służąca poprawie środowiska.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na wody powierzchniowe i podziemne oraz odprowadzenie i oczyszczanie ścieków (w tym wód deszczowych)

Cele środowiskowe i zasady ochrony wód określa art. 38 ustawy „Prawo wodne” z dnia 18.07.2001 (Dz. U. z 2012, poz. 145). Wody jako integralna część środowiska oraz siedliska dla zwierząt i roślin podlegają ochronie. Celem ich ochrony jest utrzymanie oraz poprawa ich jakości oraz biologicznych stosunków w środowisku wodnym i na terenach podmokłych. Cele powinny być osiągnięte poprzez podejmowanie działań zawartych w programie wodno-środowiskowym kraju. Działania te w szczególności powinny polegać na stopniowej redukcji i w konsekwencji eliminacji zanieczyszczeń szkodliwych dla środowiska wodnego. W obu przypadkach wskazano na konieczność utrzymania co najmniej dobrego stanu chemicznego wód. W „Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”, na podstawie art. 4 RDW (dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, tzw. Ramowa Dyrektywa Wodna), określone zostały cele środowiskowe dla wód powierzchniowych, obszarów chronionych oraz wód podziemnych. Zgodnie z zapisami w/w dokumentu, dla naturalnych części wód celem środowiskowym będzie osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego, natomiast dla silnie zmienionych oraz sztucznych części wód - co najmniej dobrego potencjału ekologicznego. Dla wód podziemnych określono następujące główne cele środowiskowe:

- zapobieganie dopływowi lub ograniczenia dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych
- zapobieganie pogarszaniu się stanu wszystkich części wód podziemnych
- zapewnienie równowagi pomiędzy poborem a zasilaniem wód podziemnych
- wdrożenie działań niezbędnych do odwrócenia znaczącego i utrzymującego się rosnącego trendu stężenia każdego zanieczyszczenia powstałego wskutek działalności człowieka.

W każdej strefie ochrony wód obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia określone odrębnie dla każdego ujęcia. Znajdują się one w pozwoleniach wodnoprawnych wydanych przez uprawnione urzędy. Dla ujęć wód podziemnych określona jest strefa ochrony bezpośredniej. Nakazy w strefie bezpośredniej dotyczą m.in.: konieczności ogrodzenia strefy w ustanowionych granicach, zagospodarowania strefy zgodnie z projektem i utrzymywania na nim bezwzględnej czystości, zapewnienia odprowadzenia wód opadowych tak, aby nie przedostały się do obudowy studni.

W strefach bezpośredniej ochronnych ujęcia wody wprowadza się następujące zakazy m.in.: budownictwa nie związanego ściśle z pracą wodociągu, zajmowania terenu na inne cele poza ujmowaniem wody, zamieszkiwania ludzi, wprowadzania i pobytu zwierząt, rolniczego i ogrodniczego wykorzystywania terenu, lokalizacji zbiorników i rurociągów do magazynowania lub transportu produktów ropopochodnych, olejów,

materiałów łatwopalnych itp., wjazdów pojazdów poza niezbędnymi do usuwania awarii lub wykonywania remontów urządzeń służących do poboru wody.

Inwestycje zawarte w Projekcie rozwoju pn.: „Strategia...” nie będą powodować negatywnych skutków i oddziaływań na wody podziemne i powierzchniowe. Działania dotyczące rozbudowy sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz modernizacji ujęcia wody są inwestycjami proekologicznymi i nie przyniosą negatywnych skutków. Tylko na czas budowy przewiduje się naruszenie strefy ochrony bezpośredniej ujęcia wody, zachowaniem najwyższej ostrożności i wszelkich przepisów budowlanych.

W odniesieniu do art.81 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz zapisów „Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły” należy stwierdzić, że planowane inwestycje nie będą wywierać negatywnego wpływu na jakość wód powierzchniowych i podziemnych.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na wpływ oddziaływania pól elektromagnetycznych od urządzeń infrastruktury technicznej na tereny zabudowy mieszkaniowej oraz miejsca dostępne dla ludności

Ochrona przed niekorzystnym działaniem pola elektromagnetycznego polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska naturalnego poprzez:

- utrzymanie poziomów elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego poniżej dopuszczalnego lub co najwyżej na poziomie dopuszczalnym,
- zmniejszenie poziomu elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

Zasady ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych reguluje Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów, w którym zostały określone:

- dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku z podziałem na tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsca dostępne dla ludność,
- zakresy częstotliwości pól elektromagnetycznych, dla których określa się parametry fizyczne charakteryzujące oddziaływanie pól elektromagnetycznych na środowisko,
- metody wyznaczania dotrzymania dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.

W ramach "Strategii..." nie przewiduje się realizacji inwestycji, które byłyby potencjalnymi emitorami pól elektromagnetycznych i miałyby znaczący wpływ na tereny zabudowy mieszkaniowej oraz miejsca dostępne dla ludności.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na gospodarkę odpadami

W ramach "Strategii..." nie przewiduje się realizacji inwestycji, które związane byłyby z gospodarowaniem odpadami w gminie. Należy zaznaczyć, że racjonalna gospodarka oraz prowadzenie selektywnej zbiórki i odzysk surowców, według zasady "zaśmiecający płaci", stanie się przyczyną poprawy jakości środowiska, a szczególnie powierzchni ziemi.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na ryzyko wystąpienia poważnych awarii

Przez pojęcie poważnych awarii rozumie się zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję powstałą w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania, lub transportu w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem. W celu przeciwdziałania poważnym awariom organy Inspekcji Ochrony Środowiska:

- prowadzą kontrole podmiotów, których działalność może stanowić przyczynę powstania poważnej awarii,
- prowadzą szkolenia dla organów administracji oraz podmiotów w/w,
- badają przyczyny powstawania oraz sposoby likwidacji skutków poważnych awarii dla środowiska,
- prowadzą rejestr zakładów o zwiększonym i dużym ryzyku, w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska,
- prowadzą rejestr poważnych awarii.

Zadania w ramach projektu "Strategii..." zmierzają do poprawy stanu infrastruktury technicznej, żeby zmniejszyć ryzyko awarii i niekorzystnych skutków dla środowiska, np. wycieku substancji ropopochodnych lub niebezpiecznych na drogach.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na klimat

„Strategia...” nie przewiduje inwestycji, która miałaby znaczący wpływ na zmianę klimatu gminy i jej otoczenia.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na poziom hałasu

Najbardziej uciążliwe dla otoczenia będą prace związane z modernizacją dróg. Roboty drogowe o dużej koncentracji sprzętu budowlanego powodują istotne pogorszenie klimatu akustycznego w otoczeniu miejsca ich realizacji nawet do 25 m - 83,4 dB(A), 50 m - 73,7 dB(A), 100 m - 58,3 dB(A), 200 m - 48,9 dB(A). Do szczególnie hałaśliwych robót należy zaliczyć także: frezowanie nawierzchni, wykonywanie stabilizacji gruntu spoiwami hydraulicznymi oraz układanie warstw nawierzchni (w szczególności ich zagęszczanie). Po przeprowadzeniu inwestycji uciążliwości nie będą już takie znaczne.

Oddziaływanie planowanych inwestycji na zdrowie i życie ludzi

Większość zadań przewidzianych do realizacji na terenie gminy będzie miała pozytywny wpływ na zdrowie i życie ludzi, ponieważ w ich wyniku zmniejszą się niekorzystne oddziaływania np. zmniejszenie uciążliwości hałasu czy emisji spalin w wyniku modernizacji dróg, oszczędne gospodarowanie wodą w wyniku przeprowadzenia inwestycji wodociągowej i rozbudowy kanalizacji sanitarnej, oszczędność ciepła w wyniku termomodernizacji budynków, powstawanie miejsce do rekreacji i wypoczynku, itp.

Projekty przewidziane do realizacji na terenie gminy nie będą miały znaczącego oddziaływania na zdrowie i życie ludzi, ponieważ są to zadania głównie budowlane, odbywające się z zamkniętym, zazwyczaj niewielkim obszarze, ograniczające swoje oddziaływanie do danego obiektu lub jego najbliższego otoczenia. Przy zachowaniu przepisów BHP oraz postępowania przy prowadzeniu inwestycji budowlanych nie powinno dojść do sytuacji, w których narażone byłoby zdrowie i życie ludzi.

7. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Programu rozwoju

Prawidłowo realizowany rozwój przestrzenny gminy powinien uwzględniać ochronę środowiska naturalnego oraz eliminować wszystkie zagrożenia mogące zakłócić jego funkcjonowanie.

Zdecydowana większość obiektów i form zagospodarowania przestrzeni, zapisanych w Programie rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki ...” już istnieje. Obecny dokument uwzględnia głównie zmiany dotyczące podniesienia atrakcyjności terenów gminnych oraz aktywizacji obszarów wiejskich, zarówno w aspekcie gospodarczym, społecznym, jak i środowiskowym. Projekt rozwoju pn.: „Strategia...” nie przewiduje zmian, które byłyby szczególnie uciążliwe dla środowiska lub w znaczący sposób wpływałyby na jego funkcjonowanie.

Poniżej przedstawiono potencjalne zmiany stanu środowiska, jakie mogłyby mieć miejsce w przypadku braku realizacji ustaleń "Strategii...":

- pogorszenie jakości wód powierzchniowych i podziemnych w związku ze zwiększonym wytwarzaniem ścieków,
- zmniejszanie się zasobów wodnych,
- zwiększone zagrożenie suszą glebową,
- postępująca degradacja gleb,
- postępująca degradacja zasobów przyrodniczych oraz walorów kulturowych,
- degradacja walorów krajobrazu,
- pogorszenie jakości powietrza,
- wzrost zużycia surowców i wody,
- pogorszenie jakości życia mieszkańców.

Należy zatem przyjąć, że ewentualne negatywne skutki dla środowiska byłyby większe przy braku realizacji zamierzeń omawianego dokumentu. Ponadto, z uwagi na fakt konieczności dostosowania zapisów „Strategii...” do obecnych przepisów i norm prawnych, nie byłoby zasadne zaniechanie realizacji postanowień omawianego dokumentu. Zaniechanie działań negatywnie wpływałoby na dalszy rozwój przestrzenny gminy, a co za tym idzie także na rozwój społeczny i gospodarczy – zmniejszenie atrakcyjności gminy.

8. Propozycje rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań na środowisko w związku z realizacją projektu Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki...”

Program rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020” zawiera ustalenia, których bezpośrednim celem nie jest podnoszenie jakości, czy też ochrona istniejących zasobów środowiska. Założenia, a także i działania, zawarte w omawianym dokumencie realizują te zagadnienia pośrednio, a efekty prośrodowiskowe nie są głównym celem planowanych zapisów omawianego dokumentu i są jednym z wielu innych efektów realizacji założonych celów. W „Strategii...” nie zawarto zapisu zadania, które stanowiłoby bezpośrednie zagrożenia dla stanu środowiska naturalnego, a służyłaby osiągnięciu innego rodzaju celów.

Do przedsięwzięć realizowanych w ramach Programu rozwoju pn „Strategia...”, które mogą negatywnie oddziaływać na środowisko należą przede wszystkim inwestycje w zakresie

infrastruktury komunalnej, np. wodociągów i kanalizacji czy budowy infrastruktury drogowej. Negatywne oddziaływanie tych inwestycji na środowisko można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależeć będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań. Ponadto prawidłowy projekt, uwzględniający potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy jak i w fazie eksploatacji inwestycji pozwoli także ograniczyć te oddziaływania.

Do ogólnych działań ograniczających oddziaływanie należą:

- zminimalizowanie konieczności wycinki drzew związanych z nowymi inwestycjami – lokalizacja inwestycji powinna w jak najmniejszym stopniu odbywać się kosztem istniejącego drzewostanu,
- zapobieganie powstawaniu oraz niewłaściwemu postępowaniu z powstałymi odpadami w trakcie prowadzenia prac inwestycyjnych oraz w fazie eksploatacji,
- zapobieganie zwiększonej emisji hałasu w związku z prowadzeniem prac – korzystanie z nowoczesnych maszyn w dobrym stanie technicznym, ograniczenie działań do pory dziennej,
- wprowadzania nasadzeń w obszarach o zwieszonym ruchu kołowym, w celu ochrony przed hałasem komunikacyjnym,
- w czasie realizacji inwestycji prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy, w tym zwłaszcza w miejscach styku z ekosystemami szczególnie wrażliwymi na zmiany warunków siedliskowych,
- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych;
- dostosowanie terminów prac do terminów rozrodu zwierząt,
- maskowanie elementów dysharmonijnych dla krajobrazu.

W stosunku do konkretnych inwestycji należy przewidzieć odrębne działania zapobiegające naruszeniom zasobów środowiskowych. I tak:

- realizacja zadań budowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz rozbudowy stacji uzdatniania (przeprowadzenie koncepcji rozbudowy sieci i instalacji zgodnie z warunkami ukształtowania terenu i rzeczywistymi potrzebami długoterminowymi, odpowiednie zabezpieczenie terenu prac ziemnych, właściwe postępowanie ze sprzętem, powstałymi odpadami, przestrzeganie dziennej pory prowadzenia prac, odtworzenie szaty roślinnej naruszonej w czasie budowy),
- realizacja zadań modernizacji dróg i infrastruktury komunikacyjnej (dopasowanie technologii, zabezpieczenie spływu wód z nawierzchni jezdni, odpowiednie zabezpieczenie terenu prac ziemnych, odpowiednie zabezpieczenie krzyżujących się instalacji, właściwe postępowanie ze sprzętem, powstałymi odpadami, przestrzeganie dziennej pory prowadzenia prac, odtworzenie szaty roślinnej naruszonej w czasie budowy, sporządzenie na etapie planów przejść dla zwierząt),
- termomodernizacja budynków (wykonanie poza okresem lęgowym ptaków gniazdujących w budynkach, wykonanie inwentaryzacji gniazd zastałych na budynku i umieszczenie na budynku budek lub pozostawienie miejsc w tynku dla gniazdujących ptaków),
- zagospodarowanie przestrzenne (przeprowadzenie koncepcji rozbudowy zgodnie z warunkami ukształtowania terenu i rzeczywistymi potrzebami długoterminowymi, odpowiednie zabezpieczenie terenu prac ziemnych, właściwe postępowanie ze sprzętem, powstałymi odpadami, przestrzeganie dziennej pory prowadzenia prac,

odtworzenie szaty roślinnej naruszonej w czasie budowy, wprowadzenie elementów zharmonizowanych z krajobrazem).

Prace budowlane wykonane w uzgodnieniu z Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska, Inspektorem Sanitarnym oraz Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wyeliminują ewentualny negatywny wpływ inwestycji na środowisko, obszary i obiekty chronione.

Projekt Programu rozwoju pn.: „Strategia...” nie zawiera rozwiązań służących kompensacji ewentualnych negatywnych oddziaływań na środowisko. Ze względu na specyfikę terenu, który jest przedmiotem opracowania, a także ze względu na specyfikę proponowanych działań, braku rozwiązań służących kompensacji przyrodniczej nie można jednak oceniać jako wady opracowania, gdyż nie przewiduje się w wyniku jego realizacji powstania istotnych sytuacji konfliktowych.

W wyniku realizacji ustaleń „Strategii...” nie zaistnieją straty w obszarach chronionych położonych w granicach gminy i jej sąsiedztwie.

9. Rozwiązania alternatywne, zapobiegające, ograniczające lub kompensujące ewentualne negatywne oddziaływania na środowisko Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020”

Program rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy...” nie jest konkretnym opracowaniem określającym szczegółowo planowane działania na terenie gminy. Jak wykazano w powyższych rozdziałach większość zaproponowanych do realizacji przedsięwzięć ma pozytywny wpływ na środowisko i proponowanie rozwiązań alternatywnych nie ma uzasadnienia. Ponadto dokument przedstawia ogólne propozycje inwestycji i w związku z tym brak jest możliwości precyzyjnego określenia działań alternatywnych dla wskazanych działań.

Skutki środowiskowe podejmowanych działań silnie zależą od lokalnej chłonności środowiska lub od występowania w rejonie realizacji przedsięwzięcia tzw. obszarów wrażliwych, dlatego przy niektórych inwestycjach należy rozważać warianty alternatywne tak aby wybrać ten, który w najmniejszym stopniu będzie negatywnie oddziaływać na środowisko. Jako warianty alternatywne przedsięwzięcia można rozważać:

- warianty lokalizacji,
- warianty konstrukcyjne i technologiczne,
- warianty organizacyjne,
- wariant niezrealizowania inwestycji tzw. wariant "0". Wariant "0" nie oznacza, że nic się nie zmieni, ponieważ brak realizacji inwestycji może także powodować konsekwencje środowiskowe.

Warto zauważyć, że w przypadku realizacji jakichkolwiek inwestycji (np. w infrastrukturze technicznej) możliwe jest osłabienie poszczególnych komponentów środowiska w trakcie jej realizacji, ale po jej przeprowadzeniu szkody automatycznie zostaną naprawione. Oceniając wpływ na różne elementy środowiska należy zauważyć, że zmiany pozytywne będą istotne i zauważalne, podczas gdy prognozowane zmiany negatywne będą raczej o niewielkiej skali oddziaływania. Dlatego też, w tym kontekście, trudno wskazywać rozwiązania alternatywne.

Ponadto przed przeprowadzaniem konkretnej inwestycji inwestor zobowiązany jest do przeprowadzenia oceny możliwości lokalizacyjnych, zdobycia wymaganych prawem pozwoleń oraz wykonanie oceny oddziaływania na środowisko (jeśli istnieje taka

konieczność) wraz z przedstawieniem rozwiązań alternatywnych, ograniczających lub kompensujących poniesione straty środowiskowe.

Program rozwoju pn.: „Strategia...” jest koncepcją spójną, pozwalającą osiągnąć efekt synergii. Wprowadzenie rozwiązań alternatywnych na obecnym etapie kwestionowałoby całość wizji przebudowy/rozwoju terenu gminy.

10. Niedostatki i braki materiałów utrudniające ocenę szkodliwego oddziaływania na środowisko ustaleń projektowanego dokumentu

W trakcie opracowywania "Prognozy..." nie stwierdzono istotnych niedostatków lub braków materiałów, które ograniczyłyby możliwość jej wykonania. W trakcie prac nad Programem rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki” opierano się na wszelkich dostępnych materiałach dotyczących opracowania diagnozy stanu obecnego gminy Tomaszów Mazowiecki oraz na dokumentach planistycznych gminy i innych podmiotów.

Podczas wdrażania Programu rozwoju pn „Strategia...” zakłada się wykorzystanie obecnie znanych i używanych metod, technik, technologii. Dlatego też schematy: oceny, wdrażania, ewaluacji, monitoringu jego wskaźników, komunikacji społecznej i finansowania „Strategii...” zostały nakreślone.

11. Oddziaływania transgraniczne związane z realizacją Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki 2014-2022”

Obowiązek rozważania możliwości transgranicznego oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć wynika z Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzonej w Espoo dnia 25 lutego 1991 roku oraz z Ustawy Prawo Ochrony Środowiska. Specjalnej analizie powinny podlegać inwestycje zlokalizowane blisko granic państwa, a także te realizowane dalej, ale ze względu na rozmiar przedsięwzięcia mogące powodować znaczące emisje lub zmiany w środowisku.

Gmina Tomaszów Mazowiecki nie jest położona w obszarze przygranicznym, a realizacja „Strategii Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020” nie powoduje żadnych konsekwencji dla ewentualnych skutków środowiskowych, których charakter mógłby posiadać znaczenie transgraniczne.

Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach „Strategii...” ma charakter regionalny i ewentualne negatywne oddziaływanie tych przedsięwzięć będzie miało zasięg lokalny.

Na etapie prognozy stwierdzono, że realizacja „Strategii...” nie wskazuje możliwości negatywnego transgranicznego oddziaływania na środowisko, mogącego objąć terytorium innych państw.

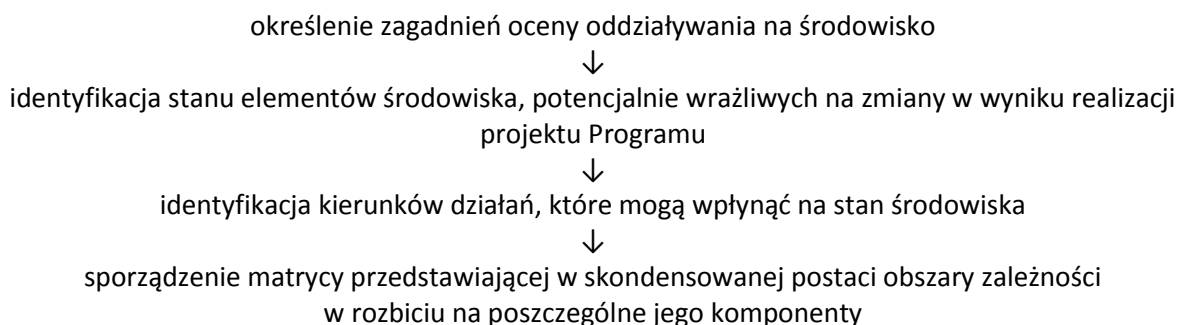
12. Informacje końcowe

12.1. Metody wykorzystane przy opracowaniu „Prognozy...” i analizie Programu rozwoju pn.: „Strategia...”

Przy opracowywaniu „Prognozy oddziaływania na środowisko dla Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020”” posłużono się następującymi metodami:

- aby w pełni ocenić czy poddawany prognozie dokument zawiera elementy zapewniające ochronę środowiska kierujące się zasadą zrównoważonego rozwoju zbadano zgodność Programu rozwoju pn.: „Strategia...” z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla (wspólnotowych, krajowych, wojewódzkich),
- przeprowadzono analizę zgodności dokumentu z innymi dokumentami strategicznymi obowiązującymi na terenie gminy,
- w bezpośrednim badaniu prognozy oddziaływania na środowisko dokumentu „Strategii...” posłużono się metodą sporządzenia matrycy interakcji: wpływ danej inwestycji na poszczególne komponenty środowiska naturalnego oznaczono określonym symbolem.

Schemat przeprowadzania oceny oddziaływania na środowisko

Niniejsza "Prognoza oddziaływania na środowisko..." została opracowana na podstawie zapisów ustawy Prawo ochrony środowiska i ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Przy sporządzaniu niniejszej prognozy wykorzystano również informacje udostępnione przez: WIOŚ w Łodzi, Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, Urząd Gminy w Tomaszowie Mazowieckim, a także posiadaną wiedzę i doświadczenia w zakresie ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć.

Analizie poddano aktualny i prognozowany stan ochrony środowiska na terenie gminy oraz proponowane kierunki działań w tym zakresie.

12.2. Metody analizy realizacji skutków Programu rozwoju pn.: „Strategia...”

Zasadnicze znaczenie w monitorowaniu i stymulowaniu realizacji Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020” posiada organ wykonawczy gminy. Projekt „Strategii...” określa zasady oceny i monitorowania efektów jej realizacji. W ramach każdej z domen zaproponowano tzw. "opiekuna domeny" oraz wskaźniki ilościowe i jakościowe, które pozwolą określić stopień realizacji poszczególnych działań i związane z tym zmiany w środowisku.

Programu rozwoju pn.: „Strategia...” jest dokumentem planistycznym, którego realizacja zależy od bardzo wielu czynników, nie tylko od możliwości inwestycyjnych gminy, ale też od planów i zasobów osób indywidualnych.

13. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

„Prognoza oddziaływania na środowisko dla Programu rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020”, została opracowana zgodnie z ustawą „Prawo ochrony środowiska” i stanowi element procedury postępowania w sprawie oceny oddziaływania tego dokumentu na środowisko przyrodnicze obszaru gminy.

Zakres merytoryczny prognozy wynika z art. 41 ust. 2 w/w ustawy. Celem „Prognozy...” jest identyfikacja potencjalnych oddziaływań skutków wykonania „Strategii...” na środowisko i stwierdzenie czy realizacja zawartych w niej założeń sprzyjać będzie ochronie środowiska i zrównoważonemu rozwojowi. „Prognoza...” ma na celu określenie prawdopodobnych skutków realizacji „Strategii...” na poszczególne komponenty środowiska w ich wzajemnym powiązaniu. Wpływ ten ma dotyczyć w szczególności: obszarów Natura 2000, bioróżnorodności przyrodniczej, roślin, zwierząt, ludzi, krajobrazu, wód, powierzchni ziemi, powietrza, klimatu, dóbr materialnych i dóbr kultury.

Tomaszów Mazowiecki to gmina wiejska, położona w południowej części powiatu tomaszowskiego, w województwie łódzkim. W sąsiedztwie gminy zlokalizowane są trzy duże ośrodki miejskie i zarazem przemysłowe: Tomaszów Mazowiecki, Opoczno oraz Piotrków Trybunalski. Gmina ma charakter rolniczo-przemysłowy, a tereny w rejonie Zalewu Sulejowskiego turystyczno-letniskowy. We wschodniej części gminy obok terenów rolniczych znajdują się obszary eksploatacji złóż naturalnych. Północno-wschodnia część gminy znajduje się w granicach Spalskiego Parku Krajobrazowego, natomiast część południowa w granicach Sulejowskiego Parku Krajobrazowego.

Powierzchnia gminy wynosi 151km² i podzielona jest na 24 sołectwa. Według GUS gminę zamieszkuje 10 651 osób (stan na 31.12.2013) z gęstością zaludnienia wynoszącą 72 osoby/km².

Skrócona charakterystyka środowiska gminy Tomaszów Mazowiecki:

- wskaźnik lesistości wynosi 43,6%,
- obszary podlegające ochronie w gminie to: Filia Kampinoskiego Parku Narodowego w postaci Ośrodka Hodowli Żubrów im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Smardzewicach, Sulejowski Park Krajobrazowy, Spalski Park Krajobrazowy, Rezerwat przyrody „Jeleń”, Rezerwat florystyczny „Sługocice”, Rezerwat leśny „Twarda”, Obszar Natura 2000 Łąki Ciebłownicze (PLH100035), Obszar Natura 2000 Lasy Spalskie (PLH100003), Obszar Natura 2000 Lasy Smardzewickie (PLH100024), użytki ekologiczne, pomniki przyrody,
- obszar gminy Tomaszów Mazowiecki położony jest w zasięgu Wzgórz Opoczyńskich (wschodnia część gminy) i Równiny Piotrkowskiej (część zachodnia),
- gleby na obszarze gminy wykształciły się na utworach plejstoceniowych i holoceniowych tzn. na glinach, piaskach i mułach,
- gmina położona jest w dorzeczu środkowej Pilicy, przyjmującej dopływy Wolbórki i Moszczanki oraz Czarnej i Piasecznicy z licznymi bezimiennymi strumieniami.
- na terenie gminy znajdują się udokumentowane złoża surowców mineralnych: kruszywo naturalne piaszczysto-żwirowe grube, piaski formierskie, piaski szklarskie, surowce ilaste ceramiki budowlanej.

W projekcie "Strategii..." określone zostały zasadnicze obszary priorytetowe - domeny - rozwoju gminy:

- Domena 1. Dobrze urządzona i wyposażona w konieczną infrastrukturę gmina.
- Domena 2. Gmina przyjazna turystom.
- Domena 3. Polityka proinwestycyjna i wspieranie lokalnych przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych.
- Domena 4. Przestrzeń do realizacji aspiracji i potrzeb kulturalnych, edukacyjnych, rozwojowych.

W ramach domen wyznaczono cele szczegółowe oraz priorytety, którym podporządkowano konkretne zadania inwestycyjne i organizacyjne planowane do realizacji w latach 2015-2020.

W "Prognozie..." przeprowadzone analizę stanu aktualnego środowiska naturalnego w gminie oraz analizę zagrożeń dla jego poszczególnych komponentów. Przeanalizowano możliwy wpływ wskazanych do realizacji zadań na następujące elementy: obszary Natura 2000, różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta i rośliny, wodę, powietrze, powierzchnie ziemi i gleby, przyrodę i krajobraz. Przewidywane znaczące oddziaływania na środowisko (bezpośrednich, pośrednich, wtórnych, skumulowanych, krótkoterminowych, średnioterminowych, długoterminowych i stałych i chwilowych) przedstawione zostały w podziale na poszczególne grupy zadań. Ponadto wykazano wpływ inwestycji na:

- poszczególne formy ochrony przyrody,
- chronione gatunki zwierząt, roślin i grzybów,
- na drożność korytarzy ekologicznych i zadrzewień,
- ekosystemy wodno- błotne, łąki i torfowiska,
- krajobraz,
- na wody powierzchniowe i podziemne oraz odprowadzenie i oczyszczanie ścieków (w tym wód deszczowych),
- oddziaływanie pól elektromagnetycznych z urządzeń infrastruktury technicznej w terenach zabudowy mieszkaniowej oraz miejscach dostępnych dla ludności,
- gospodarkę odpadami,
- ryzyko wystąpienia poważnych awarii,
- klimat,
- poziom hałasu,
- zdrowie i życie ludzi.

Przy tak przeprowadzonej ocenie możliwe było generalne określenie potencjalnych niekorzystnych skutków środowiskowych związanych z realizacją poszczególnych założeń Programu rozwoju pn.: „Strategia...”. Wykazano, że żadne z proponowanych działań nie ma znaczącego, negatywnego oddziaływania na środowisko. Potencjalne negatywne krótkoterminowe oddziaływania na zasoby środowiska mogą być związane z fazą realizacji inwestycji: rozbudowy infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja), infrastruktury drogowej. Dla większości przedsięwzięć zaproponowanych w „Strategii...” bezpośrednie oddziaływanie na środowisko będzie lokalne i krótkotrwałe. Oddziaływania te mogą być także znacznie ograniczone poprzez wybór odpowiedniej lokalizacji, właściwą realizację oraz użytkowanie inwestycji. Większość działań podejmowanych w ramach „Strategii...” przyniesie jednak dodatnie – pozytywne – skutki dla środowiska w perspektywie długoterminowej.

Ponieważ większość proponowanych przedsięwzięć ma pozytywny wpływ na środowisko proponowanie rozwiązań alternatywnych nie ma uzasadnienia. W przypadku

inwestycji, których oddziaływanie na środowisko może być negatywne należy, przed przystąpieniem do realizacji, rozważyć warianty alternatywne tak, aby wybrać ten, który w najmniejszym stopniu będzie niekorzystnie oddziaływać. Szczegółowa analiza oddziaływań na środowisko poszczególnych inwestycji możliwa będzie na etapie wydawania decyzji środowiskowej i innych niezbędnych uzgodnień.

Realizacja każdego z proponowanych działań na terenie gminy nie pociągnie za sobą transgranicznego oddziaływania na środowisko.

W przypadku, gdy Program rozwoju pn.: „Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020” nie zostanie wdrożona prowadzić to będzie do pogłębiania się problemów w zakresie rozwoju przestrzennego oraz – pośrednio – problemów ochrony środowiska (co negatywnie wpływać będzie m.in. na zdrowie mieszkańców).

Przeprowadzona analiza i ocena działań zawartych w Programie rozwoju pn.: „Strategia...” pozwala na stwierdzenie, że generalnie ich realizacja spowoduje poprawę jakości środowiska, zachowanie różnorodności biologicznej oraz dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, a także wpłynie na ograniczanie zużywania zasobów środowiskowych.